

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA SOCIALINĖS PARAMOS SISTEMA

2011 m. gegužės 9 d. Nr. VA-P-10-1- 5
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant 2010-01-18 pavedimą Nr. P-10-1

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Jurgita Jokubauskienė (grupės vadovė iki 2011-04-28)
Marytė Tulabienė

Auditas pradėtas	2010-01-18
Auditas baigtas	2011-05-09

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Ižanga	5
Audito apimtis ir metodai	6
Audito rezultatai	8
1. Socialinės paramos sistemos teisinis reglamentavimas	8
2. Socialinės paramos priemonės	11
2.1. Socialinė parama asmenims (šeimoms), įvertinus jų pajamas ir turtą	14
2.2. Socialinė parama asmenims, įvertinus asmens (šeimoms) pajamas	19
2.3. Socialinė parama asmenims, nevertinant asmens (šeimoms) pajamų ir turto	24
2.4. Ar socialinė parama nemažina paskatų dirbti?	30
Išvados ir rekomendacijos	34
Priedai	36

SANTRAUKA

Socialinė parama teikiama tiems asmenims, kurių pajamos dėl objektyvių priežasčių yra nepakankamos, kad jie galėtų pasirūpinti savimi, ir kitais įstatymų numatytais atvejais. Valstybės politiką socialinės paramos srityje formuoja ir jos įgyvendinimą koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Atlikdami valstybinį auditą „Socialinės paramos sistema“ siekėme įvertinti, ar teisinis reglamentavimas sudaro prielaidas socialinės paramos sistemai veikti efektyviai.

Nustatyta, kad socialinės paramos teisinis reglamentavimas nepakankamas: neapibrėžta socialinės paramos sistema, socialinių išmokų tikslinė paskirtis, teisės aktuose vartojamos skirtingos, neapibrėžtos sąvokos, todėl sudaromos prielaidos skirtingai interpretuoti socialines išmokas, jas priskiriant ar nepriskiriant socialinei paramai.

Atsižvelgdami į Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuomonę ir mokslinėje literatūroje pateikiamą informaciją pasirinkome išmokas, kurias audito metu priskyrimė socialinei paramai, suskirstėme jas pagal tai, kad socialinė parama gali būti skiriama asmeniui (šeimai) įvertinus jų pajamas ir turtą, įvertinus tik pajamas ir nevertinant asmens (šeimoms) pajamų, turto.

Nustatėme, kad išlaidų socialinei paramai, įvertinant asmens (šeimoms) pajamas ir turtą ar tik pajamas, dalis 2008 m. sudarė 13 proc., 2009 m. – 25 proc., 2010 m. lyginant su 2008 m. išaugo daugiau nei 3 kartus ir sudarė 44 proc. visų išlaidų socialinei paramai. Socialinė parama 2010 m., lyginant su 2008 m., buvo taiklesnė, t. y. labiau orientuota į asmenis (šeimas), kurių pajamos nepakankamos tenkinti minimaliems poreikiams. Atkreipėme dėmesį, kad didelė išlaidų socialinei paramai dalis (2008 m. – 84 proc., 2010 m. – 54 proc.) teko socialinei paramai asmenims (šeimoms), nevertinant jų pajamų ir turto.

Audito metu surinktais duomenimis socialines pašalpas 2008 metais gavo 1,1 proc., 2009 metais – 2,2 proc., 2010 m. – 5,5 proc. gyventojų. Analizuodami, ar socialine pašalpa užtikrinamos lėšos asmens (šeimoms) minimaliems poreikiams tenkinti, nustatėme, kad teisinis reglamentavimas nesudaro prielaidų užtikrinti lėšų, reikalingų minimaliems poreikiams tenkinti asmenims (šeimoms), kurių pajamos dėl objektyvių priežasčių yra nepakankamos, kad jie (jos) galėtų pasirūpinti savimi: socialinės pašalpos dydis mažesnis negu apskaičiuotas dydis minimaliems poreikiams tenkinti, nustatyta minimali 6 mėn. įsiregistravimo darbo biržoje trukmė riboja galimybę gauti socialinę pašalpą ir būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijas. Atkreipėme dėmesį, kad socialinės pašalpos dydis priklauso nuo asmens (šeimoms) gautų pajamų. Socialinės pašalpos dydis mažinamas ta dalimi, kokią sudaro asmens (šeimoms) gautos pajamos, tačiau nėra aiškių kriterijų, kodėl vienos asmens gautos pajamos įskaičiuojamos, o kitos – neįskaičiuojamos į asmens (šeimoms) pajamas.

Nustatėme, kad teisinis reglamentavimas nesudaro prielaidų valstybės biudžeto lėšas socialinei paramai naudoti efektyviau: nėra socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodiklių nustatymo metodikų, todėl nėra galimybės įvertinti, ar socialinės paramos dydžiai nustatyti pagrįstai.

Vertindami socialinių išmokų mokėjimo sąlygas nustatėme, kad tam tikroms socialinės paramos gavėjų grupėms teisės aktai neužtikrina vienodos socialinės paramos, pavyzdžiui globojamiems vaikams skiriamos skirtingo dydžio globos rūpybos išmokos, kurios priklauso nuo to, ar vaikas globojamas šeimoje, ar globos institucijoje, ar šeimoje. Vaikui, globojamam šeimoje, mokamos dvi išmokos pagal Išmokų vaikams įstatymą, o šeimoje ar globos institucijoje globojamiems vaikams – tik globos (rūpybos) išmoka.

Analizuodami, ar socialinė parama nemažina paskatų dirbti, nustatėme, kad socialinė parama neskatina dirbti tais atvejais, kai asmens (šeimos) gaunamų socialinės paramos išmokų (socialinės pašalpos, vaiko išmokos, socialinės paramos mokiniams) suma nežymiai mažesnė ar tokio paties dydžio kaip darbinės veiklos pajamos. Teisės aktai sudaro prielaidas neribotą laiką mokėti nustatyto dydžio socialinę pašalpą nedirbančiam darbingam darbingo amžiaus asmeniui, nes socialinės pašalpos dydis nediferencijuojamas pagal tai, kiek laiko asmuo yra įsiregistravęs darbo biržoje ir gauna socialinę pašalpą.

Valstybės kontrolė pateikė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai rekomendacijas. Ministerijai rekomenduota aiškiai apibrėžti socialinės paramos sistemą, jos tikslą, socialinės rizikos atvejus, kuriems esant gali būti skiriama socialinė parama, socialinės paramos išmokų tikslinę paskirtį. Siekiant asmenims (šeimoms) užtikrinti lėšas, reikalingas minimaliems poreikiams tenkinti, pasiūlyta patvirtinti asmens (šeimos) minimalių poreikių apskaičiavimo metodiką, socialinės pašalpos dydį susieti su lėšų, būtinų minimaliems poreikiams tenkinti, dydžiu. Taip pat pasiūlyta, skiriant piniginę socialinę paramą, svarstyti galimybę panaikinti reikalavimą asmeniui būti registruotam teritorinėje darbo biržoje ne trumpiau nei 6 mėn. Siekiant valstybės biudžeto lėšas socialinei paramai naudoti efektyviau, pasiūlyta parengti ir patvirtinti socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodiklių nustatymo metodikas, tobulinti teisinį reglamentavimą, nustatant, kad lėšos, turinčios tikslinę paskirtį, nesusietą su minimalių poreikių tenkinimu, nebūtų įskaičiuojamos į asmens (šeimos) pajamas. Taip pat pasiūlyta numatyti galimybę diferencijuoti socialinės pašalpos dydį atsižvelgiant į tai, kiek laiko darbingo amžiaus darbingas asmuo yra registruotas darbo biržoje ir gauna socialinę pašalpą. Siekiant iš valstybės biudžeto lėšų užtikrinti vienodą socialinę paramą globojamiems vaikams, Valstybės kontrolė rekomendavo ministerijai nustatyti tokias pačias socialines išmokas ir vienodą globos (rūpybos) išmokos dydį visiems globojamiems vaikams, nepriklausomai nuo to, kas vaiką globoja.

IŽANGA

Pagrindinis daugelio žmonių pragyvenimo šaltinis yra darbo pajamos. Dėl tam tikrų priežasčių dalis visuomenės narių negali dalyvauti darbo rinkoje ilgesnį ar trumpesnį laikotarpį. Tokių žmonių galimybėmis išgyventi rūpinasi valstybė, kurdama socialinės apsaugos sistemą, kurios esmė – užtikrinti lėšų ir paslaugų teikimą tiems asmenims, kurie įstatymų numatytais atvejais dėl senatvės, negalios, mirties, ligos, motinystės (tėvystės), nedarbo ar šeimos aplinkybių negali pakankamai savęs aprūpinti.

Lietuvoje už socialinės apsaugos ir darbo politikos formavimą ir įgyvendinimą atsakinga Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Jos misija – užtikrinti šeimos gerovę, visuomenės socialinį saugumą ir socialinę sanglaudą bei sukurti kokybiško užimtumo galimybes įgyvendinant socialinės apsaugos ir darbo politiką¹.

Statistikos departamento duomenimis, 2008 m. socialinei apsaugai panaudota 18,0 mlrd. Lt – tai sudarė 16,2 proc. šalies bendrojo vidaus produkto (BVP). Tai vienas mažiausių rodiklių, lyginant su kitomis (27) Europos Sąjungos valstybėmis, kuriose išlaidos socialinei apsaugai 2008 m. sudarė vidutiniškai 26,4 proc. BVP². Lietuvoje 2009 m., lyginant su 2008 m., socialinės apsaugos išlaidos padidėjo 8 proc. ir sudarė 19,5 mlrd. Lt. Mažėjant BVP, išlaidų socialinei apsaugai dalis 2009 m. padidėjo iki 21,3 proc. nuo BVP. Socialinė apsauga finansuojama iš įvairių šaltinių: valstybės biudžeto, fondų, savivaldybių biudžetų, Europos Sąjungos ir kitų lėšų.

Valstybės biudžeto išlaidos socialinei apsaugai 2008 m. sudarė 2,8 mlrd. Lt, arba 11,5 proc., 2009 m. – 2,9 mlrd. Lt, arba 11,8 proc. visų valstybės biudžeto išlaidų³.

Socialinė parama remiasi poreikio principu. Ji teikiama tiems asmenims, kurių pajamos dėl objektyvių priežasčių yra nepakankamos, kad jie galėtų pasirūpinti savimi, ir kitais įstatymų numatytais atvejais. Socialinės paramos poreikio augimą lemia didėjantis nedarbo lygis šalyje, žemas darbo užmokesčio lygis ir kt. priežastys. Pastaraisiais metais šalies ekonomika išgyveno nuosmukį, todėl didėjo skaičius asmenų ir šeimų, prarandančių darbinės pajamas ir atsiduriančių ties skurdo riba. Plačiai diskutuojama apie tai, kad socialinės paramos poreikis didėja sparčiau, negu galimybės jį patenkinti. Tai paskatino atlikti valstybinį auditą „Socialinės paramos sistema“, siekiant įvertinti, ar teisės aktai sudaro prielaidas socialinės paramos sistemai veikti efektyviai.

¹ Iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2010–2012 metų strateginio veiklos plano, <http://www.socmin.lt/index.php?-1443251874> [Žiūrėta 2010-08-30].

² http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/list/?cat_y=2&cat_id=3, Socialinė apsauga Lietuvoje (2010 m. katalogas) [Žiūrėta 2010-12-27].

³ http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Valstybes_biudzetas/2008_apyskaita/4forma.pdf [Žiūrėta 2010-09-30].

AUDITO APIMTIS IR METODAI

Audito objektas – socialinės paramos sistema.

Audito subjektas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Audito tikslas – įvertinti, ar teisinis reglamentavimas sudaro prielaidas socialinės paramos sistemai veikti efektyviai.

Audito procesas

Šio audito metu socialinės paramos priemonėmis laikysime priemones, kurių vykdymui valstybės biudžeto lėšos skiriamos asmenims (šeimoms):

- įvertinant pajamas ir turtą pagal Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą⁴;
- įvertinant tik pajamas pagal Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymą⁵, nuo 2009-03-01 pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą⁶;
- nevertinant pajamų ir turto pagal Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymą⁷, Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą ir Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl paramos mirties atveju“⁸.

Pagal Socialinės paramos koncepciją socialinės paslaugos yra vienas iš socialinės paramos teikimo būdų. Šio audito metu socialinės paslaugos nebuvo nagrinėtos, nes 2009 m. Valstybės kontrolė atliko veiklos auditą „Socialinių paslaugų teikimas“⁹. Šio audito metu nevertinome būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijų efektyvumo. Negalėjome įvertinti socialinės paramos, vidutiniškai tenkančios šeimai, masto, nes Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinės paramos informacinėje sistemoje ataskaitos formuojamos pagal išmokų tipus, bet ne pagal išmokų gavėjų šeimas.

Siekdami kuo geriau identifikuoti socialinės paramos sistemos problemas, aptarėme galimas problemas su Vilniaus miesto savivaldybės Socialinės paramos skyriaus darbuotojais, susipažinome su pastarųjų metų moksliniais darbais socialinės apsaugos tema.

Audituojamas laikotarpis: 2008–2010 metai (kai kuriais atvejais palyginimui gali būti naudojami kitų laikotarpių duomenys). Duomenys rinkti taikant dokumentų peržiūros ir pokalbio metodus. Gauti duomenys vertinti taikant skaičiavimo, palyginamosios ir situacijos analizės metodus.

⁴ Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas, 2003-07-01 Nr. IX-1675 (su vėlesniais pakeitimais).

⁵ Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas, 2006-06-13 Nr. X-686 (su vėlesniais pakeitimais).

⁶ Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas, 1994-11-03 Nr. I-621 (2008-12-19 įstatymo Nr. XI-90 redakcija).

⁷ Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymas, 1994-11-29 Nr. I-675 (su vėlesniais pakeitimais).

⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl paramos mirties atveju“, 1993-12-23 Nr. I-348 (su vėlesniais pakeitimais).

⁹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita „Socialinių paslaugų teikimas“, 2009-02-27 Nr. VA-P-10-16-4.

Valstybinis auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais¹⁰. Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad auditoriams pateikti duomenys yra teisingi, dokumentai – išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

Audito ataskaitoje vartojamos santrumpos ir sąvokos:

SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija,

VSDFV – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie SADM,

DU – darbo užmokestis,

MMA – minimali mėnesinė alga,

VSDF – Valstybinio socialinio draudimo fondas,

VSD – valstybinis socialinis draudimas,

Statistikos departamentas – Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Skurdo rizikos riba – sąlyginis pajamų dydis, už kurį mažesnes disponuojamąsias pajamas gaunantys namų ūkiai priskiriami prie skurstančiųjų¹¹.

Socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodikliai¹²:

bazinė socialinė išmoka (BSI) – rodiklis socialinės apsaugos išmokoms ir kitiems teisės aktų nustatytiems dydžiams apibrėžti ir apskaičiuoti. Teisės aktuose vartojamas rodiklis „minimalusis gyvenimo lygis“ (MGL) yra tapatus ir lygus bazinei socialinei išmokai;

valstybinė socialinio draudimo bazinė pensija (VSDBP) – rodiklis valstybinių socialinio draudimo pensijų dydžiams ir kitiems įstatymų nustatytiems dydžiams, kurie siejami su valstybine socialinio draudimo bazine pensija, apibrėžti ir apskaičiuoti;

valstybės remiamos pajamos (VRP) – rodiklis, taikomas nustatant pajamas ir turto lygį, suteikiančius teisę asmenims gauti teisės aktų reglamentuotą socialinę paramą, apibrėžiant ir apskaičiuojant teisės aktų nustatytus dydžius.

¹⁰ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26 patvirtinti Valstybinio audito reikalavimai (su vėlesniais pakeitimais).

¹¹ Statistikos departamento informacija, <http://www.stat.gov.lt/lt/faq/view/?id=888> [Žiūrėta 2010-10-15].

¹² Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymas, 2008-07-15 Nr. X-1710 (2008-12-19 įstatymo Nr. XI-87 redakcija), 2 str. 2 d., 4 str. 1 d.

AUDITO REZULTATAI

1. Socialinės paramos sistemos teisinis reglamentavimas

Valstybinio socialinio aprūpinimo santykių pagrindus reglamentuoja 1990 m. priimtas Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymas¹³ (toliau – Įstatymas). Jo 1 straipsnyje valstybinis socialinis aprūpinimas apibrėžtas kaip valstybės nustatytų socialinių ekonominių priemonių sistema, teikianti gyvenimui reikalingų lėšų ir paslaugų respublikos gyventojams, kurie negali dėl įstatymų numatytų priežasčių apsirūpinti iš darbo ir kitokių pajamų arba yra nepakankamai aprūpinti. Pagal įstatymą, valstybinio socialinio aprūpinimo sistemą sudaro: a) privalomasis (valstybinis) socialinis draudimas; b) socialinis aprūpinimas ir socialinė šalpa (parama) iš valstybės lėšų (1 pav.).

1 pav. Valstybinio socialinio aprūpinimo sistema pagal įstatymą

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Neaišku, kuo socialinis aprūpinimas, kaip valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos dalis, skiriasi nuo socialinės šalpos (paramos), nes Įstatyme šios sąvokos atskirai neapibrėžtos.

Įstatyme socialinis aprūpinimas ir socialinė šalpa (parama) iš valstybės lėšų nuo valstybinio socialinio draudimo atskirti pagal šių dviejų valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos dalių paskirtį.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymo nuostatos

5 str.: valstybinio socialinio draudimo lėšomis aprūpinami Lietuvos gyventojai, visiškai arba iš dalies netekę pajamų, susijusių su darbu, jeigu jie dirba arba turi įstatymų numatytą draudimo (darbo) stažą bei kitais įstatymuose numatytais atvejais;

7 str. 1 d.: socialinis aprūpinimas ir socialinė šalpa (parama) iš valstybės lėšų taikomi, kai vykdant demografinę, gynybinę, ekologinę ir kitokią politiką būtina garantuoti arba pagerinti kai kurių gyventojų grupių aprūpinimą.

¹³ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymas, 1990-10-23 Nr. I-696.

Iš tokio apibūdinimo neaišku, kaip šie Įstatyme numatyti specifiniai valstybinio socialinio draudimo ar socialinio aprūpinimo ir socialinės šalpos (paramos) iš valstybės lėšų bruožai siejasi su Įstatymo 3 straipsnyje išskirtomis socialinio aprūpinimo gavėjų grupėmis (ar 3 straipsnis siejasi su 1 straipsnyje numatytu valstybiniu socialiniu aprūpinimu, ar su 4 straipsnyje numatytu socialiniu aprūpinimu iš biudžeto lėšų), taip pat neaišku ir tai, iš kurio biudžeto – valstybinio socialinio draudimo ar valstybės lėšų – turi būti remiama kiekviena konkreti straipsnyje nurodyta grupė.

Neaišku, kodėl Įstatymo 13 straipsnyje nurodyta, kad socialinė šalpa (parama) teikiama iš savivaldybių biudžetų, nes to paties Įstatymo 4 straipsnyje minimas iš valstybės lėšų teikiamas valstybinis socialinis aprūpinimas ir valstybės parama iš valstybės lėšų, t. y. neaiški savivaldybių biudžetų paskirtis ir vieta Įstatymu bandytoje apibrėžti valstybinio socialinio aprūpinimo sistemoje.

Valstybinio socialinio aprūpinimo sistema Įstatyme išskirta į dvi dalis – valstybinį socialinį draudimą bei socialinį aprūpinimą ir socialinę šalpą (paramą) iš valstybės lėšų. Neaiškus šios sistemos dalių tarpusavio santykis: ar jos visiškai atskiros, ar turi viena kitą papildyti. Toks valstybinio socialinio draudimo bei socialinio aprūpinimo ir socialinės šalpos (paramos) iš valstybės lėšų išskyrimas ir apibūdinimas įstatyme yra pernelyg abstraktus, todėl sudaromos prielaidos priimti specialius, naujas išmokas nustatančius, įstatymus be apribojimų.

Nėra aktualios Įstatymo nuostatos dėl valstybinio socialinio draudimo: nuo Valstybinio socialinio draudimo įstatymo priėmimo 1991 metais aktualumą yra praradusi Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymo 6 straipsnio nuostata dėl draudžiamųjų valstybiniu socialiniu draudimu grupių, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė priešingai, negu teigiama Įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje, nenustato valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifų – jie nustatomi Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu¹⁴. Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymo 16 straipsnyje nustatyta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teisė aiškinti socialinio aprūpinimo įstatymus šiuo metu yra praradusi aktualumą ir neįgyvendinama, nes tai išimtinė teismų kompetencijos dalis.

Vyriausybė 1994 m. patvirtino Socialinės paramos koncepciją (toliau – Koncepcija), kurioje pažymėta, kad „šiuo metu socialinę paramą reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymas, Lietuvos Respublikos paramos šeimai valstybinių pašalpų įstatymas, Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatymas¹⁵, Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymas, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai.“¹⁶ Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatyme nesant socialinio aprūpinimo ir socialinės šalpos (paramos) iš valstybės lėšų sisteminio apibūdinimo, Koncepcijos 4.4 punkte pažymėta, kad socialinės paramos pašalpų ir lengvatų sistema labai plati ir paini, o 48 punkte pažymėtas poreikis kurti integruotą

¹⁴ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas, 1991-05-21 Nr. I-1336, 5 str. 6 d.

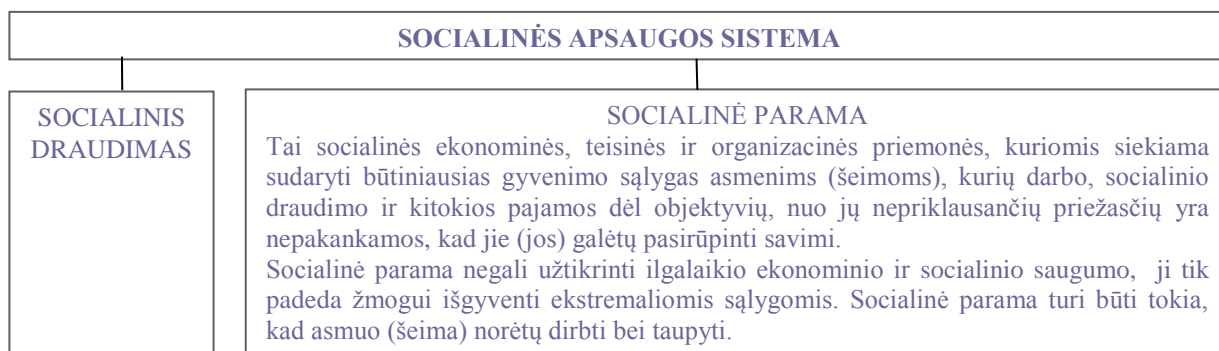
¹⁵ Neteko galios nuo 2008-08-01 (2008-07-15 d. įstatymu Nr. X-1710).

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994-05-09 nutarimu Nr. 360 patvirtinta Socialinės paramos koncepcija, 49 p.

socialinės paramos sistemą. Nutarimo „Dėl socialinės paramos koncepcijos“ 2 punkte nurodyta, kad „Ministerijos ir kitos valstybinės tarnybos turi vadovautis Socialinės paramos koncepcija, rengdamos įstatymus ir kitus normatyvinius aktus socialinės paramos klausimais.“ Šiuo atveju pažymėtina tai, kad rengiant socialinės paramos teisės aktus ministerijos buvo įpareigosotos remtis ne aukštesnės teisinės galios Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymu, bet žemesnės teisinės galios Vyriausybės nutarimu patvirtinta Koncepcija.

Koncepcijoje vartojamos kitokios sąvokos negu Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatyme (2 pav.).

2 pav. Socialinės apsaugos sistema pagal Koncepciją

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Patvirtinus Koncepciją, Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymas nepakeistas. Šiuo metu galioja du skirtingos teisinės galios teisės aktai, reglamentuojantys valstybinį socialinį aprūpinimą ir socialinę paramą. Juose vartojamos skirtingos ir neapibrėžtos sąvokos. Neaišku, ar galima tapatinti Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatyme vartojamas „socialinio aprūpinimo“ ir „socialinio aprūpinimo ir socialinės šalpos (paramos) iš valstybės lėšų“ sąvokas su Koncepcijoje vartojamomis „socialinės apsaugos“ ir „socialinės paramos“ sąvokomis.

Nėra įstatymo, kuriame būtų apibrėžta socialinės apsaugos sąvoka, pagrindiniai socialinės apsaugos principai, socialinės apsaugos sistemos sudėtinės dalys ir tai, kaip socialinė apsauga turi būti finansuojama, valdoma ir kt. Seimui 2002 m. pateiktas svarstyti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos pagrindų įstatymo projektas. Jis grąžintas tobulinti: pasiūlyta įstatymo projekto nuostatas išdėstyti ne naujo įstatymo projekte, bet Valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymo projekte, išdėstant jį nauja redakcija¹⁷. Nuo to laiko minėtų įstatymų pakeitimo projektai Seimui nebuvo teikti.

Patvirtinus Socialinės paramos koncepciją nebuvo pakeistas Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymas. Šiuose galiojančiuose teisės aktuose vartojamos sąvokos „valstybinio socialinio aprūpinimo sistema“,

¹⁷ Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto 2002-12-04 išvada Nr. 54 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos pagrindų įstatymo projekto (IXP-2024)“.

„socialinis aprūpinimas“, „socialinės apsaugos sistema“, „socialinė šalpa (parama)“ nėra aiškiai apibrėžtos – taip sudaromos prielaidos skirtingai jas interpretuoti.

Priimant specialiuosius įstatymus dėl tam tikrų socialinių išmokų neaišku, ko siekiama viena ar kita išmoka šalies mastu (gerinti demografinę situaciją, garantuoti kai kurių gyventojų grupių aprūpinimą laikinai netekus pajamų ar pan.) ir kokiai sistemai ar jos daliai išmokos priskirtinos.

2. Socialinės paramos priemonės

Valstybės biudžeto išlaidų klasifikacijoje¹⁸ išskiriama valstybės funkcija „Socialinė apsauga“, kuri detalizuota pagal galimus socialinės rizikos atvejus.

Valstybės funkcijos „Socialinė apsauga“ detalizavimas

-
- 10. 01. Liga ir negalia
 - 10. 02. Senatvė
 - 10. 03. Socialinė parama maitintojo netekimo ir mirties atveju
 - 10. 04. Šeima ir vaikai
 - 10. 05. Nedarbas
 - 10. 06. Būstas
 - 10. 07. Kiti jokiai grupei nepriskirti socialiai pažeidžiami asmenys
 - 10. 08. Moksliniai tyrimai ir plėtra socialinės apsaugos srityje
 - 10. 09. Kiti jokiai grupei nepriskirti su socialine apsauga susiję reikalai
-

Išlaidos valstybės funkcijai „Socialinė apsauga“ 2008 metais sudarė 2 825 528,5 tūkst. Lt, arba 11,5 proc., 2009 metais – 2 895 777,0 tūkst. Lt, arba 11,8 proc., 2010 m. – 2 494 253 tūkst. Lt, arba 10,2 proc. visų valstybės biudžeto išlaidų. Daugumą priemonių, kurių lėšos priskiriamos valstybės funkcijai „Socialinė apsauga“ (žr. 1 priedą), įgyvendina Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Išlaidos ministerijos vykdytoms priemonėms 2008 m. sudarė 84,5 proc. 2009 m. – 86,2 proc., 2010 m. – 93,4 proc. visų atitinkamais metais valstybės biudžeto išlaidų funkcijai „Socialinė apsauga“.

Galiojančiuose teisės aktuose vartojamos sąvokos „socialinis aprūpinimas“ ir „socialinė šalpa (parama)“ nėra apibrėžtos, todėl audito metu raštu buvo kreiptasi į socialinės apsaugos politiką formuojančią Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją. Klausta, kokios įstatymais nustatytos iš socialinei apsaugai skirtų valstybės biudžeto lėšų mokamos išmokos priskiriamos socialiniam aprūpinimui, kokios – socialinei šalpai (paramai). Socialinės apsaugos ir darbo ministerija¹⁹ nurodė, kad:

- „...socialinio aprūpinimo priemonėms priskirtinos šalpos išmokos, kurios mokamos iš valstybės biudžeto. Viena socialinės paramos formų – pagal Valstybinių šalpos išmokų įstatymą skiriamos ir mokamos šalpos pensijos. ...“

¹⁸ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2005-09-29 įsakymu Nr. 1K-280 patvirtinta Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacija.

¹⁹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2010-02-22 raštas Nr. (1.23-10)SD-1165 „Dėl informacijos pateikimo“.

▪ „...socialinės šalpos (paramos) priemonėms, kurias tiksliau būtų vadinti socialinės paramos priemonėmis, priskirtinos išmokos, mokamos pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą²⁰; pinigine socialine parama, teikiama pagal Lietuvos Respublikos pinigines socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą²¹; socialinė parama mokiniams pagal Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymą²² bei parama mirties atveju, teikiama vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl paramos mirties atveju“²³ nustatyta tvarka.“

Socialinio aprūpinimo ir socialinės šalpos (paramos) priemonėms priskirtinas išmokas Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pasiūlė vadinti socialinės paramos priemonėmis. Mokslinėje literatūroje socialinė parama įvardijama kaip sudėtinė socialinės apsaugos dalis (1 lentelė).

1 lentelė. Socialinė apsauga ir socialinė parama²⁴

SOCIALINĖ APSAUGA				Specialios socialinės išmokos
Socialinis draudimas	SOCIALINĖ PARAMA			
	Piniginė socialinė parama	Socialinės paslaugos		
		Bendrosios	Specialios	
Pensijų draudimas	Šalpos išmokos: pensijos ir kompensacijos	Informavimas ir konsultavimas	Socialinė priežiūra: pagalba į namus, socialinių įgūdžių	Prezidento pensija
Ligos ir motinystės draudimas	Išmokos vaikams (šeimoms pašalpos)	Tarpininkavimas atstovavimas	ugdymas, laikinas apnakvydinimas	Lietuvos Respublikos I ir II laipsnio pensijos
Sveikatos draudimas	Laidojimo pašalpa	Sociokultūrinės	Socialinė globa: dienos, trumpalaikė, ilgalaikė	Nukentėjusių asmenų pensijos
Nedarbo draudimas	Socialinė pašalpa	Transporto		Karių ir pareigūnų pensijos Teisėjų pensijos
Draudimas nuo nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų	Būsto išlaikymo išlaidų ir kitos kompensacijos	Maitinimo Aprūpinimo drabužiais ir kt.		Mokslininkų pensijos Signatarų renta Artistų renta

Piniginei socialinei paramai priskirtos išmokos, išskyrus transporto lengvatas, yra tos pačios, kurias nurodė Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, įvardindama jas socialinės paramos priemonėmis. Atkreipėme dėmesį, kad valstybės biudžeto išlaidos transporto lengvatoms nepriskiriamos valstybės funkcijai „Socialinė apsauga“, todėl transporto lengvatų prie socialinės paramos priemonių nepriskyrėme ir šio audito metu neanalizavome.

Atsižvelgdami į Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuomonę ir mokslinėje literatūroje pateikiamą informaciją pasirinkome priemones, kurias šio audito metu laikysime socialinės paramos priemonėmis, suskirstę pagal tai, kad socialinė parama gali būti skiriama asmeniui (šeimai):

²⁰ Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas, 1994-11-03 Nr. I-621 (2008-12-19 įstatymo Nr. XI-90 redakcija).

²¹ 2003-07-01 Nr. IX-1675 (su vėlesniais pakeitimais).

²² Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas, 2006-06-13 Nr. X-686 (su vėlesniais pakeitimais).

²³ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl paramos mirties atveju“, 1993-12-23 Nr. I-348 (su vėlesniais pakeitimais).

²⁴ Pagal socialinių mokslų daktarą doc. T. Medaiskį, [http://ututi.lt/subject/VU/EF/socialines-apsaugos-ekonomika/file/6878/get.]. Panaši schema pateikiama ir O. G. Rakauskienės knygoje „Valstybės ekonominė politika“ (2006 m.), prie pinigines socialinės paramos priskiriant šalpos pensiją, slaugos pašalpa, šeimos pašalpas, laidojimo pašalpa, socialinę pašalpa, šildymo išlaidų ir kitas kompensacijas.

- įvertinus jų pajamas ir turta, } dar vadinama testuojama parama
- įvertinus jų pajamas, }
- nevertinant asmens (šeimos) pajamų, turto (dar vadinama netestuojama parama, kategorine parama, kategorinėmis išmokomis) (3 pav.).

3 pav. Socialinės paramos priemonės

VERTINANT PAJAMAS IR TURTA

- Socialinė pašalpa*
- Būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijos*
- Kreditas ir palūkanos, atsiradusios dėl dalyvavimo daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) procese

VERTINANT PAJAMAS

- Mokinių aprūpinimas mokinio reikmėmis*
- Nemokamas maitinimas mokiniams**
- Išmoka vaikui nuo 2009-03-01

NEVERTINANT PAJAMŲ IR TURTO

Valstybinės šalpos išmokos

- Šalpos pensijos
- Šalpos našlaičių pensijos
- Šalpos kompensacijos
- Socialinės pensijos
- Priežiūros išlaidų tikslinė kompensacija
- Slaugos išlaidų tikslinė kompensacija

Išmokos vaikams

- Išmoka vaikui iki 2009-03-01
- Vienkartinė išmoka vaikui
- Vienkartinė išmoka neščiai moteriai
- Globos (rūpybos išmoka)
- Vienkartinė išmoka būstui įsigyti
- Išmoka privalomosios tarnybos kario vaikui
- **Laidojimo išmokos***

* Finansuojama iš valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams;

** Finansuojama iš valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams ir kitų šaltinių, nurodytų Socialinės paramos mokiniams įstatymo 4 str., lėšų;

Kitos (nepažymėtos) priemonės finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis, įgyvendinant Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos programas.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Socialinės paramos išmokas skiria ir moka savivaldybių administracijos.

Socialinei paramai panaudota:

- 2008 m. 1 776,5 mln. Lt: pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdomas programas – 1 487,7 mln. Lt, valstybės biudžeto tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams – 287,8 mln. Lt; valstybės biudžeto bendrieji asignavimai Švietimo ir mokslo ministerijai ir apskričių viršininkų administracijoms – 1,0 mln. Lt.

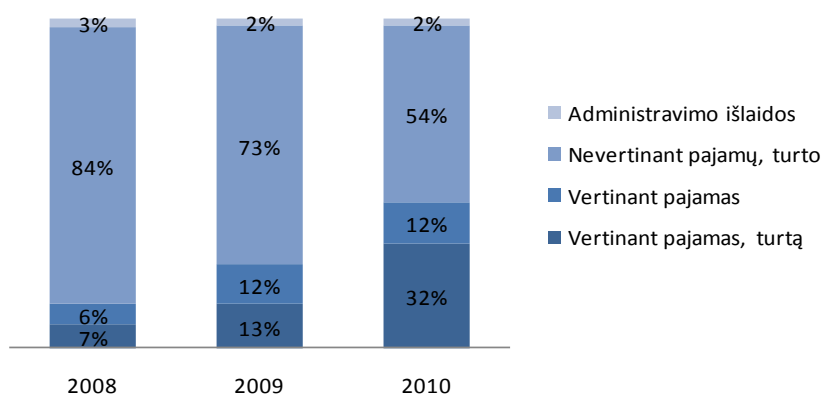
- 2009 m. 2 069,2 mln. Lt: pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdomas programas – 1 624,4 mln. Lt, valstybės biudžeto tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams – 443,9 mln. Lt, valstybės biudžeto bendrieji asignavimai Švietimo ir mokslo ministerijai ir apskričių viršininkų administracijoms – 0,9 mln. Lt.

- 2010 m. 1 982,2 mln. Lt: pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos programas – 1 172,8 mln. Lt, valstybės biudžeto tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams –

808,5 mln. Lt; valstybės biudžeto bendrieji asignavimai Švietimo ir mokslo ministerijai ir apskričių viršininčių administracijoms – 0,9 mln. Lt.

Audito metu buvo įvertinta, kiek lėšų panaudota socialinei paramai, vertinant/nevertinant asmens (šeimos) pajamų, turto (4 pav.).

4 pav. Lėšų panaudojimas socialinei paramai 2008–2010 metais vertinant/nevertinant asmens (šeimos) pajamas, turta

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Išlaidų socialinei paramai, įvertinant asmens (šeimos) pajamas ir turta ar tik pajamas, dalis 2008 m. sudarė 13 proc., 2009 m. – 25 proc., 2010 m. lyginant su 2008 m. išaugo daugiau nei 3 kartus ir sudarė 44 proc. visų išlaidų socialinei paramai. Socialinė parama 2010 m., lyginant su 2008 m., buvo taiklesnė, t. y. labiau orientuota į asmenis (šeimas), kurių pajamos nepakankamos tenkinti minimaliems poreikiams. Išlaidų socialinei paramai, įvertinus asmens (šeimos) pajamas ir turta ar tik pajamas, augimą galėjo lemti socialinės paramos gavėjų skaičiaus didėjimas ir nuo 2010-01-01 įsigaliojęs Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas (2009-12-09 Nr. XI-537), kuriame numatyta, kad išmoka vaikui visais atvejais skiriama įvertinus asmens (šeimos) pajamas.

Atkreiptinas dėmesys, kad didelė išlaidų socialinei paramai dalis (2008 m. – 84 proc., 2010 m. – 54 proc.) teko socialinei paramai asmenims (šeimoms), nevertinant jų pajamų ir turto.

2.1. Socialinė parama asmenims (šeimoms), įvertinus jų pajamas ir turta

Socialinės paramos koncepcijoje numatyta, kad „socialinė parama teikiama tiems asmenims, kurių pajamos dėl objektyvių priežasčių nepakankamos, kad jie galėtų pasirūpinti savimi. Siekiant, kad socialinę paramą gautų tie asmenys ir šeimos, kuriems jos labiausiai reikia, būtina įvesti remiamų asmenų (šeimų) pajamų ir turto įvertinimą – testavimą“²⁵.

²⁵ Socialinės paramos koncepcija, 2 ir 19 p.

Socialinė parama asmenims (šeimoms), įvertinus jų pajamas ir turtą, skiriama pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą. Jame numatyta:

- socialinė pašalpa,
- būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijos (toliau – kompensacijos)²⁶,
- galimybė asmenims padengti kreditą ir palūkanas, atsiradusias dėl dalyvavimo daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projekte²⁷.

Socialinė pašalpa ir kompensacijos skiriamos atsižvelgiant į šeimos arba vieno gyvenančio asmens nuosavybės teise turimą turtą (pagal nustatytus turto vertės normatyvus)²⁸, gaunamas pajamas²⁹ ir kitas sąlygas. Taip pat numatyti kai kurie išskirtiniai atvejai³⁰, kuomet savivaldybės administracija turi teisę suteikti piniginę socialinę paramą, panaudojant iki 2 proc. socialinėms pašalpoms ir kompensacijoms skirtų lėšų.

Informacija apie socialinės paramos asmenims (šeimoms), įvertinus jų pajamas ir turtą, gavėjų skaičių ir išlaidas pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė. Socialinė parama asmenims (šeimoms), įvertinus jų pajamas ir turtą

Eil. Nr.	Socialinės paramos išmokos	Gavėjų skaičius, asm. (vidutiniškai per mėnesį)			Faktinės išlaidos, tūkst. Lt		
		2008	2009	2010	2008	2009	2010
1.	Socialinė pašalpa	37 292	73 512	181285	78 927,3	190 660,2	510585,9
2.	Būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijos	102 800	130 315	166 533	45 766,0	79 055,6	116511,4
3.	Kredito, paimto daugiabučiam namui atnaujinti (modernizuoti), ir palūkanų apmokėjimas už asmenis, turinčius teisę į būsto šildymo išlaidų kompensaciją	–	309	662	–	40,3	1173
4.	Socialinė parama, suteikta savivaldybės sprendimu, panaudojant iki 2 proc. socialinei pašalpai ir kompensacijoms skirtų lėšų	2 563	3 170	2318	1 975,4	2 615,8	4278,6
	Iš viso	–	–	–	126 668,7	272 371,9	632548,9
5.	Išlaidos socialinėms pašalpoms, kompensacijoms ir laidojimo pašalpoms administruoti*	–	–	–	6 485,8	7 989,6	15634,1

* SADM duomenimis, išlaidos socialinių pašalpų ir kompensacijų administravimui neatskirtos nuo laidojimo pašalpų administravimo išlaidų.

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

²⁶ Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas, 2003-07-01 Nr. IX-1675 (su vėlesniais pakeitimais), 3 str.

²⁷ Ten pat (2009-07-17 įstatymo Nr. XI-359 redakcija), 7 str. 6 d.

²⁸ Ten pat (2003-07-01 įstatymo Nr. IX-1675 redakcija su vėlesniais pakeitimais), 12, 13 ir 14 str.

²⁹ Ten pat, 15 str.

³⁰ Ten pat, 22 str. 3 d.

Valstybės biudžeto išlaidos socialinei paramai, įvertinus asmens (šeimos) pajamas ir turtą, 2008 m. sudarė 7,1 proc., 2009 m. – 13,2 proc., 2010 m. – 31,9 proc. visų išlaidų socialinei paramai. Socialines pašalpas 2008 metais gavo 1,1 proc., 2009 metais – 2,2 proc., 2010 m. – 5,5 proc. gyventojų. Būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijas 2008 metais gavo 3,1 proc., 2009 m. – 3,9 proc., 2010 m. – 5,1 proc. gyventojų.

Socialinės paramos, skiriamos vertinant asmens (šeimos) pajamas, išlaidų didėjimui įtakos turėjo padidintas valstybės remiamų pajamų (VRP) dydis, padidėjęs nedarbas, mėnesinės algos mažėjimas, padidėjusios būsto šildymo, karšto, šalto vandens kainos.

Audito metu detaliau analizuotos socialinės pašalpos, nes joms panaudota didžioji dalis socialinės paramos, skiriamos vertinant asmens (šeimos) pajamas ir turtą, lėšų: 2008 m. – 62,3 proc., 2009 m. – 70 proc., 2010 m. – 80,7 proc. Siekiant detaliau analizuoti būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijų skyrimą ir jų efektyvumą, būtų tikslinga atlikti auditą.

Ar socialine pašalpa užtikrinamos lėšos minimaliems poreikiams tenkinti?

Valstybinė socialinė parama turėtų būti tokia, kad remiamieji galėtų tenkinti būtiniausius savo poreikius (maisto, drabužių, būsto, asmeninės higienos)³¹. Įvertinus asmens (šeimos) pajamas ir turtą yra skiriama socialinė pašalpa, kurios dydžio skaičiavimui taikomas valstybės remiamų pajamų dydis. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija skaičiuoja valstybės remiamų pajamų dydį atsižvelgdama į skaičiuojamojo minimalaus gyvenimo lygio dydį ir kainų prognozę ir teikia tvirtinti jį Vyriausybei.

Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatyme nenustatyta socialinės pašalpos tikslinė paskirtis – ar ja siekiama asmeniui (šeimai) užtikrinti lėšas minimaliems poreikiams tenkinti, ar kitų tikslų. Socialinė pašalpa sudaro 90 proc. skirtumo tarp VRP šeimai arba vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių šeimos arba vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį³². Asmeniui, negaunančiam įstatyme³³ numatytų pajamų, socialinė pašalpa nuo 2008-01-01 per mėnesį sudarė 256,5 Lt (VRP – 285 Lt), nuo 2008-08-01 – 315 Lt (VRP – 350 Lt).

Minimalių poreikių įvertinimą atlieka Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Ji informavo, kad „nėra nacionalinio teisinio dokumento, reglamentuojančio minimalaus gyvenimo lygio nustatymą ir socialinių išmokų dydžio atitikimą minimaliems poreikiams“. Pagal ministerijos paaiškinimą, nustatant skaičiuojamojo minimalaus gyvenimo lygio dydį, pirmiausia įvertinamas minimalus maisto produktų rinkinys³⁴, kurio vertė iki 2009 metų buvo nustatoma naudojant minimalias maisto produktų įsigijimo kainas, nuo 2009 metų – taikant Vartotojų kainų indeksą maisto produktams. Žinant minimalaus maisto

³¹ Socialinės paramos koncepcija, 14 p.

³² Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas, 2003-07-01 Nr. IX-1675 (2006-11-21 įstatymo Nr. X-916 redakcija), 8 str. 1 d.

³³ Ten pat, 15 str.

³⁴ Minimalaus maisto produktų rinkinio struktūra patvirtinta sveikatos apsaugos ministro 2006-03-08 įsakymu Nr. V-157.

produktų rinkinio vertę, daroma prielaida, kad maisto produktai bendrame minimalaus gyvenimo rinkinyje sudaro 50 proc. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija informavo, kad „skaičiuojamajame minimalaus gyvenimo lygyje nėra detalizuojamos kitos išlaidos“³⁵.

Metinis skaičiuojamasis minimalus gyvenimo lygis 2008 m. sudarė 349,67 Lt, tačiau VRP dydis nuo 2008-01-01 iki 2008-08-01 sudarė 285 Lt, nuo 2008-08-01 – 350 Lt. Indeksavus minimalų maisto produktų rinkinį, skaičiuojamasis minimalus gyvenimo lygis 2009 m. kainomis sudarė 355,28 Lt³⁶, bet naujas VRP dydis nebuvo tvirtinamas. Nėra patvirtintų metinio skaičiuojamojo minimalaus gyvenimo lygio, VRP dydžio nustatymo metodikų. Teisės aktuose nenumatyta pareiga periodiškai peržiūrėti VRP dydį ar jį keisti, atsižvelgiant į skaičiuojamojo minimalaus gyvenimo lygio dydžio pokyčius.

Pavyzdys

Estijoje pragyvenimo pašalpos (angl. *subsistence benefit*) dydį tvirtina Parlamentas kiekvienais biudžetinais metais; bedarbio pašalpos (angl. *unemployment allowance*) dydį kasmet peržiūri ir tvirtina Vyriausybė.³⁷

Atkreipėme dėmesį, kad metinio skaičiuojamojo minimalaus gyvenimo lygio dydis nėra diferencijuojamas, t. y. daroma prielaida, kad visų asmenų, nepriklausomai nuo namų ūkio dydžio, minimalūs poreikiai yra vienodi.

Dr. R. Zabarauskaitė disertacijos „Skurdo matavimas ir mažinimo kryptys Lietuvoje“ (2008 m.) II skyriuje pateikia kitokią asmens minimaliems poreikiams tenkinti skaičiavimo metodiką. Pagal ją, nustatant lėšų dydį, reikalingą asmens minimalių poreikių tenkinimui, atsižvelgiama į asmens amžių, gyvenamąją vietą, skaičiuojamojo laikotarpio vidutinį namų ūkio dydį.

Pavyzdys

Maisto skurdo riba apskaičiuojama sudarant optimalius maisto produktų krepšelius vaikams (išskiriant juos į 4 grupes pagal amžių) ir suaugusiesiems regione (išskiriant 3 grupes: didžiuosius Lietuvos miestus, kitus Lietuvos miestus, kaimus). Apskaičiuojama ne maisto skurdo riba vaikui ir suaugusiajam regione. Toliau apskaičiuojama teritorinė skurdo riba vienam ekvivalentiniam vartotojui, kuri 2006 m. buvo: didžiuosiuose miestuose – 455 Lt; kituose miestuose – 387 Lt; kaime – 312 Lt.

Šaltinis – R. Zabarauskaitė, „Skurdo matavimas ir mažinimo kryptys Lietuvoje“

Socialinė pašalpa yra nustatoma skirtingo dydžio, atsižvelgiant į asmens (šeimoms) pajamas. Įstatyme numatyta, kokios gautos pajamos neįskaičiuojamos į asmens (šeimoms) pajamas.

Į šeimos arba vieno gyvenančio asmens pajamas neįskaičiuojama³⁸:

- slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos ir tikslinis priedas;
- transporto išlaidų kompensacijos neįgaliesiems;
- kompensacijos donorams;
- išmoka vaikui, mokama pagal Išmokų vaikams įstatymą;
- labdara pinigėmis lėšomis neviršijanti 4 VRP dydžio;
- socialinė stipendija;
- pagalbos pinigai, mokami pagal Socialinių paslaugų įstatymą;

³⁵ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2010-09-16 raštas Nr. (18.2-12) SD-5924 „Dėl minimalių socialinių išmokų dydžių nustatymo informacijos patikslinimo“.

³⁶ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2010-06-28 raštas Nr. (18.2-12) SD-4331 „Dėl minimalių socialinių išmokų dydžių nustatymo“.

³⁷ http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en [Žiūrėta 2010-09-30].

³⁸ Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas, 2003-07-01 Nr. IX-1675, 15 str. 1 d. 3, 11, 16 p.

Skaičiuojant asmens (šeimos) pajamas, skirtingai vertinamos socialinės išmokos – vienos įskaičiuojamos į pajamas (pvz., šalpos išmokos), kitos – ne. Pavyzdžiui, viena iš išmokų pagal Išmokų vaikams įstatymą – išmoka vaikui yra neįskaičiuojama į asmens (šeimos) pajamas, nors kitos penkios išmokos, mokamos pagal tą patį įstatymą, yra įskaičiuojamos. Nėra aiškių kriterijų, kodėl Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 15 str. 1 d. nurodytos pajamos įskaičiuojamos arba neįskaičiuojamos į asmens (šeimos) pajamas.

Auditorių nuomone, į asmens (šeimos) pajamas neturėtų būti įskaičiuojamos išmokos, kurios turi aiškią tikslinę paskirtį, visiškai nesusietą su asmens minimalių poreikių tenkinimu, pvz.: socialinė parama mokinio reikmenims įsigyti, labdara pinigėmis lėšomis konkrečiam tikslui (pvz.: medicininei operacijai atlikti, būstui po gaisro atstatyti ir pan.). Kitos išmokos, (pvz., išmoka vaikui) gali būti panaudotos asmens minimalių poreikių tenkinimui, todėl turėtų būti įskaičiuojamos į asmens (šeimos) pajamas.

Socialinės pašalpos dydis nediferencijuojamas pagal šeimos sudėtį. Atkreipėme dėmesį, kad vienam gyvenančiam asmeniui, kuris neturi jokių pajamų, socialinės pašalpos dydis gali būti nepakankamas tenkinti minimaliems poreikiams, nes bendrai gyvenant pakanka mažesnių pajamų, negu gyvenant atskirai, dėl namų ūkyje patiriamų tam tikrų išlaidų, kurių dydis nepriklauso nuo šeimos narių skaičiaus. Statistikos departamento duomenimis³⁹, 2009 m. 46,9 proc. namų ūkių, kuriuos sudarė vienas asmuo, pajamos buvo mažesnės negu departamento apskaičiuota skurdo rizikos riba.

Jei pašalpos dydis atitiktų minimalių poreikių tenkinimui apskaičiuotą dydį, tai skiriant socialinę pašalpą šeimai būtų tikslinga svarstyti galimybę taikyti masto ekonomijos principą: pirmam šeimos nariui skirti visą, o kiekvienam paskesniame – mažesnę socialinės pašalpos dydį. Daugumoje Europos šalių nėra mokamos vienodo dydžio socialinės pašalpos visiems šeimos nariams.

Pavyzdys

Pašalpos dydžio diferencijavimas atsižvelgiant į šeimos sudėtį⁴⁰:

Estijoje pirmam šeimos asmeniui užtikrinama parama 100 proc. nustatytos pašalpos dydžio, kiekvienam kitam šeimos nariui – 80 proc. nustatytos socialinės pašalpos dydžio.

Slovėnijoje pirmam suaugusiam asmeniui mokama 100 proc., kiekvienam kitam suaugusiajam – 70 proc., vaikui iki 18 metų ar vyresniam – 30 proc. nustatyto bazinių minimalių pajamų dydžio pašalpa; šeimai, kurioje yra tik vienas tėvų, pašalpa papildomai didinama 30 proc. bazinių minimalių pajamų dydžio.

Norvegijoje pirmam suaugusiam mokama 100 proc., antram suaugusiam 66 proc., 0–5 m. vaikui – 38 proc., 6–10 m. vaikui – 51 proc., 11–17 m. vaikui – 64 proc. nustatyto dydžio išmokos.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija „svarsto galimybę tobulinti piniginės socialinės pašalpos dydžio nustatymo metodiką, atsižvelgdama į tai, jog vienišo asmens minimalūs poreikiai yra didesni nei vieno šeimos nario dėl bendrų šeimos išlaidų pasiskirstymo tarp šeimos narių (išlaidos gyvenamojo ploto šildymui, baldams, buitinei technikai ir kt.)“⁴¹.

³⁹ <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1440> [žiūrėta 2010-12-27].

⁴⁰ http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en [žiūrėta 2010-09-30].

⁴¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2010-06-28 raštas Nr. (18.2-12) SD-4331 „Dėl minimalių socialinių išmokų dydžių nustatymo“.

Asmenys turi teisę į piniginę socialinę paramą esant įstatyme nustatytoms sąlygoms⁴². Viena jų – nepasiturintys asmenys turi būti ne trumpiau kaip 6 mėn. įsiregistravę teritorinėje darbo biržoje. Dėl to dalis nepasiturinčių asmenų, neturinčių jokių pajamų, negali pretenduoti į piniginę socialinę paramą.

Pavyzdys

Šeimą sudaro 1 suaugęs asmuo ir du mokyklinio amžiaus vaikai. Pajamas pragyvenimui suaugęs asmuo uždirbo versdamasis individualia veikla. Nutraukus individualią veiklą, šeima teisę į socialinę paramą pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą įgis po 6 mėn. nuo įregistravimo teritorinėje darbo biržoje.

Nėra teisės aktų, reglamentuojančių lėšų, būtinų minimaliems poreikiams tenkinti, apskaičiavimą bei VRP dydžio apskaičiavimą, nėra aiškios sąsajos tarp skaičiuojamojo minimalaus gyvenimo lygio dydžio ir VRP. Socialine pašalpa nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims, kurie dėl objektyvių priežasčių negali savimi pasirūpinti, neužtikrinamos lėšos minimaliems poreikiams tenkinti, nes skiriamos socialinės pašalpos dydis yra mažesnis negu VRP ir skaičiuojamojo minimalaus gyvenimo lygio dydžiai.

Teisės aktuose nustatytas minimalus 6 mėn. įsiregistravimo darbo biržoje laikotarpis riboja galimybę gauti socialinę paramą nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims, neturintiems darbo ir pragyvenimui reikalingų pajamų.

Socialinės pašalpos dydis priklauso nuo asmens (šeimoms) pajamų. Nėra aiškių kriterijų, kodėl kai kurios asmens (šeimoms) gautos lėšos įskaičiuojamos arba neįskaičiuojamos į asmens (šeimoms) pajamas.

2.2. Socialinė parama asmenims, įvertinus asmens (šeimoms) pajamas

Įvertinus asmens (šeimoms) pajamas, yra skiriama:

- socialinė parama mokiniams, kurią sudaro mokinių nemokamas maitinimas ir/ar parama mokinio reikmenims įsigyti pagal Socialinės paramos mokiniams įstatymą⁴³;
- išmoka vaikui pagal Išmokų vaikams įstatymą⁴⁴.

Išmokų vaikams įstatyme nenumatyta išmokų tikslinė paskirtis, t. y. kokių tikslų šalies mastu siekiama numatytomis išmokomis. Socialinei paramai mokiniams ir išmokai vaikui skirti yra taikomas bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI) dydis. Teisės aktuose vartojamas rodiklis „minimalusis gyvenimo lygis“ (arba MGL) yra lygus BSI. Audituojamu laikotarpiu BSI sudarė 130 Lt. Šeimos vidutinės mėnesio pajamos socialinei paramai mokiniams gauti apskaičiuojamos pagal Socialinės paramos mokiniams įstatymo 6 straipsnį.

⁴² Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas, 2003-07-01 Nr. IX-1675 (2006-11-21 įstatymo Nr. X-916 redakcija), 7 str. 1 ir 2 d.

⁴³ Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas, 2006-06-13 Nr. X-686 (su vėlesniais pakeitimais).

⁴⁴ Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas, 1994-11-03 Nr. I-621 (2008-12-19 įstatymo Nr. XI-90 redakcija).

Pastebėjimas

Šeimoms, auginančioms vaikus, yra taikomos mokesčių lengvatos: nuolatiniais Lietuvos gyventojams (tėvams arba įtėviams), auginantiems vaikus (įvaikius) iki 18 metų, taip pat vyresnius, jeigu jie mokosi dieninėse bendrojo lavinimo mokyklose, už kiekvieną auginamą vaiką (įvaikį) yra taikomas papildomas neapmokestinamasis pajamų dydis (PNPD). Už pirmą vaiką (įvaikį) taikomas 100 litų PNPD, už antrą ir kiekvieną paskesnį vaiką (įvaikį) – 200 litų PNPD (Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas, 20 str. 8 d.)⁴⁵.

Socialinė parama mokiniams

Socialinės paramos mokiniams įstatymas taikomas mokiniams, kurie mokosi bendrojo lavinimo mokyklose, profesinėse mokyklose, ikimokyklinio ugdymo mokyklose ar pas kitą švietimo tiekėją (išskyrus laisvąjį mokytoją) pagal bendrojo lavinimo (pradinio, pagrindinio, vidurinio ar specialiojo ugdymo) ar priešmokyklinio ugdymo programas.

Nemokamas maitinimas mokiniams skiriamas, jei asmens (šeimoms) pajamos nesiekia nustatyto dydžio (1,5 VRP), kuris yra didesnis negu asmens (šeimoms) pajamų dydis socialinei pašalpai gauti (1 VRP). Tai didina socialinės paramos mokiniams gavėjų skaičių ir išlaidas šiai paramos rūšiai.

Teisę į socialinę paramą mokiniams turi⁴⁶:

Iki 2010-01-01:

- į nemokamus pietus ir paramą mokinio reikmenims įsigyti, jeigu pajamos 1 šeimos nariui per mėnesį yra mažesnės negu 1,5 VRP dydžio;
- į nemokamus pusryčius, nemokamus pietus ir į paramą mokinio reikmenims įsigyti, jeigu pajamos 1 šeimos nariui per mėnesį yra mažesnės negu 1 VRP dydžio;
- nuo 2008-07-01 iki 2008-12-31 visi mokiniai, kurie mokėsi pagal priešmokyklinio ugdymo ar pagal pradinio ugdymo programas, turėjo teisę į nemokamus pietus.

Nuo 2010-01-01 į nemokamą maitinimą ir paramą mokinio reikmenims įsigyti, jeigu pajamos 1 šeimos nariui per mėnesį yra mažesnės negu 1,5 VRP dydžio.

Socialinė parama mokinių maitinimui numatyta dviejuose įstatymuose:

- išlaidos vaiko maitinimui jau yra įskaičiuotos skiriant socialinę pašalpą pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą. Socialinė pašalpa gali būti teikiama: 1) pinigais; 2) nepinigine forma (maisto produktais, drabužiais ir kitomis reikalingomis prekėmis, kortelėmis, skirtomis pirkti maisto parduotuvėse, maitinimo talonais, apmokant vaikų maitinimo išlaidas mokyklose ar dienos centruose ir kt.)⁴⁷;

- nemokamas maitinimas mokiniams skiriamas pagal Socialinės paramos mokiniams įstatymą. Skiriant socialinę pašalpą neįskaičiuojama parama mokinių maitinimui.

Kadangi galimybė apmokėti vaikų maitinimo išlaidas mokyklose kaip viena iš socialinės pašalpos teikimo formų yra numatyta Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatyme, auditorių nuomone, netikslinga mokinių maitinimą valstybės biudžeto lėšomis numatyti dar vienu – Socialinės paramos mokiniams įstatymu. Įvertinus mokinių poreikius Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatyme mokiniui galėtų būti nustatytas didesnis socialinės pašalpos dydis.

⁴⁵ Šie dydžiai taikomi nuo 2009-01-01; 2008 m. buvo taikomi kiti PNPD dydžiai.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas, 2006-06-13 Nr. X-686 (su vėlesniais pakeitimais), 5 str.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas, 2003-07-01 Nr. IX-1675 (2006-11-21 įstatymo Nr. X-916 redakcija), 21 str. 1d.

Socialinė parama mokiniams finansuojama iš valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams, valstybės biudžete skirtų bendrųjų asignavimų Švietimo ir mokslo ministerijai ir apskričių viršininčių administracijoms (iki 2010-07-01), savivaldybių biudžetų lėšų, nevalstybinių mokyklų steigėjų skirtų lėšų ir įstatymų nustatyta tvarka gautų kitų lėšų. Savivaldybės administracija turi teisę skirti nemokamą maitinimą savivaldybės tarybos nustatytais atvejais ir tvarka, panaudojant iki 2 proc. skirtų valstybės biudžeto lėšų⁴⁸. Informacija apie socialinės paramos teikimą mokiniams nurodyta 3 lentelėje.

3 lentelė. Socialinė parama mokiniams, įvertinus asmens (šeimos) pajamas

Eil. Nr.	Socialinės paramos pavadinimas	Gavėjų skaičius, asm. (vidutiniškai per mėnesį)			Faktinės išlaidos, tūkst. Lt		
		2008	2009	2010	2008	2009	2010
1.	Mokinių nemokamas maitinimas	209 640	136 038	144415	93 791,6	97 363,0	91132,6
2.	Mokinių aprūpinimas mokinio reikmenimis	93 150	134 406	147 527	14 520,0	20 951,3	23014,2
	Iš viso	–	–	–	108 311,6	118 314,3	114146,8
3.	Išlaidos socialinei paramai mokiniams administruoti	–	–	–	2 158,8	2 777,3	3679,8

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

2010 m. mokinių, gavusių nemokamą maitinimą, skaičius sumažėjo 31 proc., lyginant su 2008 m., nes:

- 2008 m. rugsėjo–gruodžio mėnesiais nemokamai buvo maitinami visi pradinėjų klasių mokiniai (neatsižvelgiant į šeimos pajamas);
- 2009 m. ir 2010 m. nemokamai buvo maitinami tik tie mokiniai, kurių šeimos pajamos nesiekė nustatytos ribos; neskirtas maitinimas mokiniams, kurių tėvai, globėjai (rūpintojai) yra atleisti nuo mokesčio už vaikų maitinimą mokyklų bendrabučiuose.

Bendras mokinių, gavusių nemokamą maitinimą, skaičius 2009 m., lyginant su 2008 m., sumažėjo 35 proc., tačiau mokinių, kurie gavo pusryčius ir pietus, skaičius tuo pačiu laikotarpiu padidėjo nuo 27,9 iki 62,6 proc. (4 lentelė). Tai lėmė išlaidų nemokamam mokinių maitinimui 2009 m. padidėjimą 9,2 proc., lyginant su 2008 m.

4 lentelė. Nemokamas mokinių maitinimas

Maitinimo tipas	2008		2009		2010	
	asm. sk.	proc.	asm. sk.	proc.	asm. sk.	proc.
Gavo pusryčius ir pietus	58505	27,9	85113	62,6	8296	6
Gavo tik pietus	151 135	72,1	50925	37,4	136119	94
Iš viso mokinių, gavusių nemokamą maitinimą, skaičius	209 640	100	136038	100	144415	100

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

⁴⁸ Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas, 2006-06-13 Nr. X-686 (su vėlesniais pakeitimais), 14 str. 4 d. 4 p.

Nuo 2010-01-01 buvo pakeista nemokamo maitinimo mokiniams skyrimo tvarka: numatyta teisė pačioms savivaldybėms spręsti, kokias nemokamo maitinimo rūšis mokiniams skirti⁴⁹. 2010 m. nemokami pusryčiai buvo skirti tik 6 proc., visų mokinių, gavusių nemokamą maitinimą; 19 savivaldybių (arba 31,7 proc.) mokiniams visiškai neskyrė nemokamų pusryčių, nors socialinių pašalpų gavėjų skaičius šiose savivaldybėse labai didėjo (žr. 2 priedą).

Nemokamas mokinių maitinimas skiriamas pagal Socialinės paramos mokiniams įstatymą, nors išlaidos mokinių maitinimui įskaičiuotos į socialinę pašalpą, skiriamą pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą.

Nemokamas maitinimas mokiniams skiriamas, kai šeimos pajamos didesnės negu nustatytos socialinei pašalpai gauti, todėl didėja valstybės biudžeto išlaidos socialinei paramai.

Teisės aktais neužtikrinama, kad mokinys gaus vienodo masto nemokamą maitinimą bet kurioje Lietuvos savivaldybėje, nes vadovaujantis Vyriausybės nustatyta tvarka savivaldybės gali skirti skirtingų rūšių nemokamą maitinimą.

Išmoka vaikui

Išmoka vaikui⁵⁰ iki 2009-03-01 buvo skiriama nevertinus asmens (šeimos) pajamų. Nuo 2009-03-01 išmoka vaikui nuo 3 iki 18 metų, kai šeimoje auga 1 arba 2 vaikai, buvo skiriama įvertinus asmens (šeimos) pajamas, vaikui iki 3 metų ir vaikui nuo 3 iki 18 metų, kai šeimoje auga 3 ar daugiau vaikų – nevertinant pajamų⁵¹. Nuo 2010-01-01 išmoka vaikui visais atvejais skiriama, vertinant asmens (šeimos) pajamas⁵². Informacija apie išmoką vaikui pateikta 5 lentelėje.

5 lentelė. Išmoka vaikui 2008–2010 m.

Eil. Nr.	Socialinės paramos pavadinimas	Gavėjų skaičius, asm. (vidutiniškai per mėnesį)			Faktinės išlaidos, tūkst. Lt		
		2008	2009	2010	2008	2009	2010
1.	Išmoka vaikui	624 217	495 331	152036	501 950,9	476 271,5	127194,9
1.1	Nevertinant pajamų	624 217	*	0	501 950,9	345 341,8	0
1.2	Įvertinus pajamas	0	*	152036	0	130 929,7	127194,9
2.	Išmokų vaikams administravimo išlaidos**	–	–	–	23 666,7	19 983,5	8480,7

* Nėra informacijos, kiek atskirai buvo išmokos vaikui gavėjų, nevertinant pajamų, kiek – vertinant pajamas (yra tik bendras išmokos vaikui gavėjų skaičius).

**Įskaitant visų išmokų pagal Išmokų vaikams įstatymą administravimo išlaidas.

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-12-23 nutarimu Nr. 1770 patvirtintas Mokinių nemokamo maitinimo mokyklose tvarkos aprašas, 1 p.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas, 1994-11-03 Nr. I-621 (su vėlesniais pakeitimais).

⁵¹ Ten pat (2008-12-19 įstatymo Nr. XI-90 redakcija), 6 str. 8 d.

⁵² Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas, 2009-12-09 Nr. XI-537, 12 str.

Įstatymais numačius, kad išmoka vaikui skiriama įvertinus asmens (šeimos) pajamas, 2009 m., lyginant su 2008 m., išlaidos vaiko išmokai sumažėjo 5 proc. 2010 m. vaiko išmokos gavėjų skaičius, lyginant su 2009 m. sumažėjo 69,3 proc., išlaidos šiai išmokai sumažėjo 73,3 proc.

Auditorių nuomone, mokant išmoką vaikui įvertinus šeimos pajamas atsirado galimybė teikti socialinę paramą taikliau, nukreipiant ją asmenims, kurių pajamos nesiekia nustatytos ribos.

Asmuo nuo 18 metų amžiaus yra laikomas pilnamečiu⁵³, tačiau Išmokų vaikams įstatyme numatyta, kad išmoka vaikui gali būti mokama asmeniui iki 24 m. (kai jis mokosi įstatyme nustatytomis sąlygomis).

Pavyzdys

Estijoje išmoka vaikui mokama iki 19 m., o jei asmuo mokosi – iki tų mokslo metų, kuriais asmeniui sukako 19 metų, pabaigos⁵⁴.

Asmeniui, studijuojančiam aukštojoje mokykloje ir turinčiam teisę gauti arba gaunančiam socialinę pašalpą pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą, gali būti skiriama socialinė stipendija⁵⁵, kuri neįskaičiuojama, skiriant socialinę pašalpą. Dėl to, kad asmens (šeimos) pajamos yra mažesnės nei nustatyta, įstatymų nustatytomis sąlygomis besimokantis asmuo iki 24 m. iš valstybės biudžeto lėšų gali gauti tris išmokas. Auditorių nuomone, siekiant ekonomiškiau naudoti valstybės biudžeto lėšas tikslinga vaiko išmoką mokėti iki tol, kol asmuo tampa pilnamečiu arba kol jis mokosi bendrojo lavinimo mokykloje.

Išmoka vaikui yra fiksuoto dydžio ir nediferencijuojama pagal šeimos pajamas.

Pavyzdys

Išmoka vaikui skiriama, jei pajamos vienam šeimos nariui yra mažesnės nei 1,5 valstybės remiamų pajamų dydžio (dabar tai sudaro 525 Lt). Išmoka vaikui bus vienoda tada, kai pajamos vienam šeimos nariui sudaro 524 Lt, ir tada, kai pajamos vienam šeimos nariui sudaro 0 Lt.

Išmoka vaikui neįskaičiuojama į asmens (šeimos) pajamas skiriant socialinę pašalpą. Išmoka vaikui skiriama, jei asmens (šeimos) pajamos nesiekia nustatyto dydžio, kuris yra didesnis negu nustatytas socialinei pašalpai gauti.

Pavyzdys

Išmoka vaikui (vertinant asmens (šeimos) pajamas) skiriama, kai šeimos pajamos 1 asmeniui yra mažesnės nei 3 VRP dydžio (1050 Lt) nuo 2009-03-01; 1,5 VRP dydžio (525 Lt) nuo 2010-01-01. 2009 m. valstybės remiamos pajamos – 350 Lt, socialinė pašalpa skiriama, jei asmens (šeimos) pajamos mažesnės nei 0,9 VRP.

Statistikos departamentas renka informaciją apie namų ūkius, kurių pajamos yra mažesnės už Statistikos departamento apskaičiuotą skurdo rizikos ribą. 2009 m. 46,4 proc. šeimų, kurias sudarė vienas suaugęs asmuo su vienu ar daugiau vaikų, ir 32,9 proc. šeimų, kurias sudarė du suaugusieji su trimis ir daugiau vaikų, gavo mažesnes pajamas negu nustatyta skurdo rizikos riba.

⁵³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 2.5 str.

⁵⁴ http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en [Žiūrėta 2010-09-30].

⁵⁵ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009-04-30 Nr. XI-242 75 str.; Valstybinio studijų fondo direktoriaus 2010-01-14 įsakymu Nr. V1-6 patvirtinti Socialinių stipendijų skyrimo nuostatai.

Išmoka vaikui didesnė tik vaikams tose šeimose, kuriose auga trys ar daugiau vaikų. Jei ateityje būtų nuspręsta išmoka vaikui vėl skirti nevertinant pajamų, turto, tai numatant socialinės paramos rūšis ar dydžius būtų tikslinga atsižvelgti į grupes asmenų ar namų ūkių, kurių didžiausia dalis atsiduria žemiau skurdo rizikos ribos.

Nuo 2010-01-01 išmokos vaikui pradėtos skirti vertinant asmens (šeimos) pajamas, kai asmens (šeimos) pajamos nesiekia nustatyto lygio, todėl socialinė parama tapo taiklesnė t. y. labiau orientuota į asmenis, kurių pajamos nesiekia nustatyto lygio.

Teisės aktais nesudarytos prielaidos valstybės biudžeto lėšas socialinei paramai naudoti efektyviau, nes: nustatytas asmens (šeimos) pajamų lygis vaiko išmokai gauti yra didesnis negu socialinei pašalpai gauti; išmoka vaikui įstatymų numatytais atvejais mokama asmeniui iki 24 m.; visais atvejais išmoka vaikui skiriama fiksuoto dydžio. Šios teisės aktų nuostatos didina valstybės biudžeto išlaidas socialinei paramai.

2.3. Socialinė parama asmenims, nevertinant asmens (šeimos) pajamų ir turto

Socialinė parama be testavimo gali būti teikiama tam tikriems asmenims (invalidams, seneliams, daugiavaikėms šeimoms ir pan.)⁵⁶.

Asmenims, nevertinant asmens (šeimos) pajamų ir turto, skiriamos ir mokamos valstybinės šalpos išmokos pagal Valstybinių šalpos išmokų įstatymą⁵⁷, kai kurios išmokos vaikams pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą⁵⁸, laidojimo pašalpa pagal Lietuvos Respublikos įstatymą dėl paramos mirties atveju⁵⁹. Informacija apie išmokų dydžius pagal rūšis pateikta 3 priede.

Valstybinės šalpos išmokos

Pagal Valstybinių šalpos išmokų įstatymą skiriamos ir mokamos šios šalpos išmokos:

- šalpos pensijos;
- šalpos našlaičių pensijos;
- slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos;
- šalpos kompensacijos;
- tikslinis priedas;
- šalpos pensijos už invalidų slaugą namuose, paskirtos iki 2004-04-01;
- socialinės pensijos, kurios buvo paskirtos iki 1995-01-01.

⁵⁶ Socialinės paramos koncepcija, 19 p.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymas, 1994-11-29 Nr. I-675 (2005-05-19 įstatymo Nr. X-210 redakcija).

⁵⁸ Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas, 1994-11-03 Nr. I-621 (su vėlesniais pakeitimais).

⁵⁹ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl paramos mirties atveju“, 1993-12-23 Nr. I-348 (su vėlesniais pakeitimais).

Valstybinių šalpos išmokų įstatyme nenustatyta išmokų tikslinė paskirtis. Šalpos išmokos skiriamos ir mokamos įstatymo⁶⁰ nustatytais sąlygomis ir tvarka neįgaliems vaikams, nedarbingiems ar iš dalies darbingiems asmenims, Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo nustatytą senatvės pensijos amžių (toliau senatvės pensijos amžius) sukakusiems asmenims, vaikams našlaičiams, kitiems šiame įstatyme nurodytiems asmenims. Kai kuriais atvejais skiriant pensiją ar pensijų išmoką⁶¹ taikomi apribojimai. Pavyzdžiui, asmenims, turintiems teisę į pensiją ir/ar pensijų išmoką, kurių dydis (bendra jų suma) mažesnis už šalpos pensiją, mokamas pensijos ir pensijos ar pensijų išmokos (bendros jų sumos) skirtumas.

Lėšos šalpos išmokoms mokėti skiriamos iš valstybės biudžeto. Informacija apie valstybines šalpos išmokas asmenims, nevertinant asmens (šėimos) pajamų ir turto, pateikta 6 lentelėje.

6 lentelė. Valstybinės šalpos išmokos asmenims, nevertinant asmens (šėimos) pajamų ir turto

Eil. Nr.	Socialinės paramos pavadinimas	Gavėjų skaičius, asm. (vidutiniškai per mėnesį)			Faktinės išlaidos, tūkst. Lt		
		2008	2009	2010 m.	2008	2009	2010
1.	Valstybinės šalpos išmokos (SADM informacija apie biudžeto sąmatos vykdymą)	–	–	–	831 402,1	974 958,3	887677,7
1.*	Valstybinės šalpos išmokos (SADM informacija pagal savivaldybių pateiktas statistines ataskaitas), iš jų:	–	–	–	819 997,0	961 960,7	879990,7
1.1.	Šalpos pensija	48 941	50 170	50414	253 452,1	278 765,9	279406,1
1.2.	Šalpos našlaičių pensijos	6 172	6 443	6591	12 969,6	14 408,6	14615,5
1.3.	Šalpos kompensacijos	3 336	3 385	3370	20 958,1	22 594,6	19999,0
1.4.	Socialinės pensijos (paskirtos iki 1995-01-01)	462	199	165	1 051,9	483,2	398,3
1.5.	Priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinė kompensacija	79 046	85 684	81067	183 120,7	210 318,2	169785,0
1.6.	Slaugos išlaidų tikslinė kompensacija	34 856	40 766	43534	348 444,6	435 390,2	395786,8
2.	Išlaidos šalpos išmokoms administruoti	–	–	–	15 053,2	16 207,0	15995,3

*1 eilutėje pateikta SADM Strateginio planavimo ir monitoringo skyriaus informacija, parengta pagal savivaldybių administracijų pateiktas statistines ataskaitas. Jas formuoja programa „Parama“. 1 eilutėje pateikti SADM duomenys apie valstybinės šalpos išmokas pagal biudžeto sąmatos vykdymą. Faktinių šalpos išmokų išlaidų nesutapimo su statistinių ataskaitų duomenimis priežastys – skirtingas duomenų fiksavimas apskaitos registruose ir programoje „Parama“.

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Išlaidos šalpos išmokoms 2009 metais, lyginant su 2008 metais, padidėjo 17,3 proc., nes nuo 2008 m. rugpjūčio 1 d. buvo padidintas valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos (toliau – VSDBP) dydis nuo 316 iki 360 litų, kuris taikomas apskaičiuojant šalpos išmokų dydžius.

⁶⁰ Valstybinių šalpos išmokų įstatymas, 1994-11-29 Nr. I-675, 2 str. 11 d.

⁶¹ Pensijos ir pensijų išmokos – valstybinė socialinio draudimo pensija, valstybinė pensija, kompensacija už ypatingas darbo sąlygas, valstybinė signataro renta, valstybinė signataro našlių ir našlaičių renta, artistų renta (kompensacinė išmoka teatrų ir koncertinių įstaigų kūrybiniais darbuotojams), profesoriaus emerito mėnesinė išmoka ir kt., mokamos iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto ar valstybės biudžeto lėšų, pagal Pensijų kaupimo įstatymą ir Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatymą gaunamos pensijų išmokos, užsienio valstybių pensijos.

Lietuvos Respublikos Seimas 2009 metais priėmė Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinąjį įstatymą⁶². Jame nustatyta, kad mokama 85 proc. paskirtos šalpos kompensacijos darbingiems darbingo amžiaus asmenims ir tiek pat slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos visiems jos gavėjams⁶³. Jei šalpos kompensacijų gavėjai dirba po jų paskyrimo, tai perskaičiuotos kompensacijos yra dar kartą mažinamos ir apskaičiuojamos taikant koeficientą⁶⁴. Tai lėmė, kad 2010 m., lyginant su 2009 m., išlaidos valstybinėms šalpos išmokoms sumažėjo 9 proc.

Šalpos pensijos, šalpos našlaičių pensijos ir socialinės pensijos yra fiksuoto dydžio. Valstybinių šalpos išmokų dydžiams apskaičiuoti taikomas VSDBP. Visiems neįgaliesiems asmenims, nepaisant amžiaus, skiriamos ir mokamos slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos, jei jiems nustatyti atitinkami specialieji poreikiai – nuolatinės slaugos arba nuolatinės priežiūros (pagalbos), nors jie gauna bet kurios rūšies šalpos išmoką ar pensiją iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų. Informacija apie galimas šalpos išmokas pagal asmenų kategorijas pateikta 4 priede.

Teisės aktuose nenustatyta slaugos ar priežiūros tikslinių kompensacijų, šalpos kompensacijų dydžių skaičiavimo metodika. Slaugos ar priežiūros tikslinių kompensacijų dydžiai nediferencijuojami pagal slaugos ar priežiūros trukmę ar valandinį įkainį. Slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos 2008 metais sudarė 63,9 proc., 2009 m. – 66,2 proc., 2010 m. – 63,7 proc. visų išlaidų šalpos išmokoms (6 lentelė, 25 psl.). Auditorių nuomone, tikslinga keisti slaugos ar priežiūros išmokas į socialines paslaugas tais atvejais, kai yra galimybė jas teikti (išvystytas socialinių paslaugų tinklas, kuriame teikiamos reikalingos paslaugos), nes išmokėjus slaugos ar priežiūros tikslinę kompensaciją neįgaliam asmeniui dar neužtikrinama, kad minėtam asmeniui reikalinga socialinė slauga ar priežiūra bus suteikta.

Šalpos pensijos, šalpos našlaičių pensijos, šalpos kompensacijos, socialinės pensijos (išmokos) įskaitomos į pajamas, skiriant socialinę pašalpą ir kompensacijas pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą⁶⁵. Kai asmuo (šeima) kreipiasi dėl socialinės pašalpos, neįgalaus asmens gaunamos šalpos išmokos (išskyrus slaugos ar priežiūros tikslines kompensacijas) yra laikomos visos šeimos pajamomis minimalių poreikių tenkinimui.

Pavyzdys

1 variantas: šeimoje du suaugę ir vienas vaikas su sunkia negalia, abu tėvai nedirba. Vaikui mokama 720 Lt šalpos pensija. Kadangi šalpos pensija įskaitoma į šeimos pajamas, apskaičiuojant socialinę pašalpą šiai šeimai skiriama tik 225 Lt socialinė pašalpa. Be to, šeima gauna 900 Lt slaugos išlaidų kompensaciją. Iš viso šeima gauna 1 845 Lt socialinės paramos.

2 variantas: šeimoje yra du suaugę asmenys ir vienas vaikas su sunkia negalia. Vaikui yra mokama 720 Lt šalpos pensija. Tėvas dirba, jo DU (išskaičius mokesčius) mėnesiui 2000 Lt. Be to, šeima gauna 900 Lt slaugos išlaidų kompensaciją. Iš viso šeima gauna 2000 Lt darbo pajamų ir 1620 Lt socialinės paramos.

⁶² Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas, 2009-12-09 Nr. XI-537.

⁶³ Ten pat, 4 str. 2 d.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas, 2009-12-09 Nr. XI-537, 5 str. 1 d.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas, 2003-07-01 Nr. IX-1675 (2006-11-21 įstatymo Nr. X-16 redakcija), 15 str. 1 d. 3 p.

Auditorių nuomone, neįgaliojo asmens minimalūs poreikiai didesni, todėl skiriant socialinę pašalpą tokiems asmenims tikslinga būtų į asmens (šeimoms) pajamas įskaityti ne visą šalpos pensiją arba įvertinus minėtų asmenų minimalius poreikius, nustatyti socialinės pašalpos dydį, pakankamą tokiems poreikiams tenkinti.

Nėra patvirtintos slaugos ar priežiūros tikslinių kompensacijų, šalpos kompensacijų dydžių skaičiavimo metodikos, todėl nėra galimybės vertinti, ar nustatyti išmokų dydžiai yra pagrįsti.

Teisės aktais nustatyta tvarka neįgaliam asmeniui skiriama šalpos pensija, neatsižvelgiant į asmens (šeimoms) pajamas, turtą. Tais atvejais, kai neįgalus asmuo gyvena nepasiturinčioje šeimoje, jo šalpos pensija yra įskaičiuojama į šeimos pajamas ir kiekvienam šeimos nariui skiriama vienodo dydžio socialinė pašalpa. Tokiu būdu socialinė parama yra vienoda tiek neįgaliam, tiek sveikam asmeniui.

Išmokos vaikams

Pagal Išmokų vaikams įstatymą skiriamos šios išmokos:

- vienkartinė išmoka vaikui, skiriama kiekvienam gimusiam vaikui;
- išmoka vaikui (žr. 22–24 psl.);
- išmoka privalomosios tarnybos kario vaikui;
- globos (rūpybos) išmoka, skiriama vaikui, kuris yra globojamas (rūpinamas);
- vienkartinė išmoka įsikurti, mokama po globos (rūpybos) pasibaigimo asmenims, kurie buvo globojami (rūpinami);
 - vienkartinė išmoka nėščiai moteriai, skiriama, kai nėščia moteris neturi teisės gauti motinystės pašalpos iš VSDF lėšų.

Informacija apie išmokas, mokamas pagal Išmokų vaikams įstatymą, nevertinant asmens (šeimoms) pajamų ir turto, pateikta 7 lentelėje.

7 lentelė. Išmokos pagal Išmokų vaikams įstatymą, nevertinant asmens (šeimoms) pajamų ir turto

Eil. Nr.	Socialinės paramos pavadinimas	Gavėjų skaičius, asm. (vidutiniškai per mėnesį)			Faktinės išlaidos, tūkst. Lt		
		2008	2009	2010	2008	2009	2010*
2.	Išmokos vaikams, iš jų:	–	–	–	115 605,9	137 030,8	133465,6
2.1.	Vienkartinė išmoka vaikui	34 697	34 196	34039	35 845,4	47 864,4	48642,7
2.2.	Vienkartinė išmoka nėščiai moteriai	5 657	6 608	8222	1 472,0	1 777,7	2128,2
2.3.	Globos (rūpybos) išmoka	12 421	12 430	12502	69 261,4	70 841,1	68927
2.4.	Vienkartinė išmoka įsikurti	1 975	2 790	2568	9 015,1	16 546,4	13764,1
2.5.	Išmoka privalomosios tarnybos kario vaikui	10	2	6	12,0	1,2	3,6

* 2010 m. nurodytos kasinės išlaidos.

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Globos (rūpybos) išmokos dydis 2008 m. buvo 520 Lt, nuo 2009 m. – skirtingas, atsižvelgiant į tai, kur vaikas yra globojamas: institucijoje ar šeimoje – 520 Lt, šeimynoje – 1 040 Lt.

Globos (rūpybos) išmoka globojamiems vaikams šeimynose 2009 m. padidinta, „siekiant paskatinti šeimynų steigimąsi ir vaikų globą (rūpybą) šeimynose, o ne vaikų globos institucijose“ ir „...užtikrinti paramą šeimynoms, kaip palankesnei vaikui globos (rūpybos) formai, mažėjant šeimų (fizinių asmenų), norinčių globoti vaikus savo šeimose, skaičiui“⁶⁶. Padidinus globos (rūpybos) išmoką 2009 m. neįsteigta daugiau šeimynų, o šeimose globojamų vaikų skaičius ir toliau mažėjo (8 lentelė).

8 lentelė. Vaikų globa šeimynose, šeimose 2007–2009 m.

Rodiklis	2007	2008	2009
Šeimynos (šeimyniniai globos namai), vnt.	35	37	37
Vaikų, globojamų šeimynose (šeimyniniuose globos namuose), skaičius, asm.	258	276	279
Šeimų, globojančių (rūpinančių) vaikus, skaičius, vnt.	5701	5577	5282
Vaikų, globojamų šeimose, skaičius, asm.	7560	7240	6931

Šaltinis – Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikoje numatyta, kam gali būti naudojamos vaiko globos (rūpybos) išmokos.

Šeimynoje, skirtingai nei globos institucijoje ar šeimoje, iki 50 proc. visos globos (rūpybos) išmokos vaiko globos (rūpybos) išmoka gali būti naudojama:

- profesinių grupių, susijusių su paslaugų teikimu (socialinių darbuotojų, jų padėjėjų, pedagogų, psichologų, sveikatos priežiūros specialistų), darbo užmokesčiui, valstybinio socialinio draudimo įmokoms, kvalifikacijos kėlimui ir komandiruočių išlaidoms; šeimynos dalyvių soc. draudimo ir sveikatos draudimo įmokoms apmokėti;
- šeimynos dalyvių socialinio draudimo ir sveikatos draudimo įmokoms apmokėti⁶⁷.

Audito metu nustatyta, kad iš vaiko globos (rūpybos) išmokos išskaičiavus šeimynos dalyvių socialinio draudimo ir sveikatos draudimo įmokas, vaiko globos (rūpybos) išmoką sudaro daugiau negu 937 Lt. Šeimynoje globojamo vaiko globos (rūpybos) išmoka, jei šeimyna nesamdo profesinių grupių darbuotojų, yra didesnė negu vaiko, globojamo globos institucijoje ar šeimoje.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija neturi informacijos, kad yra šeimynų, kurios samdosi profesinių grupių darbuotojus. Daugeliu atveju šeimynose globojamiems vaikams socialinių darbuotojų, jų padėjėjų, pedagogų, psichologų, sveikatos priežiūros specialistų paslaugos gali būti užtikrinamos taip pat kaip ir kitiems vaikams įstatymų nustatyta tvarka. Auditorių nuomone, šeimynoje globojamam vaikui turėtų būti skiriama tokio pat dydžio globos (rūpybos) išmoka kaip ir kitiems globojamiems vaikams. Šeimynų įstatyme galėtų būti numatyta galimybė padengti patirtas profesinių grupių darbuotojų samdymo išlaidas iš valstybės, savivaldybių biudžetų ar kitų lėšų.

Globojamam vaikui gali būti skiriamos kelios išmokos pagal Išmokų vaikams įstatymą: globos (rūpybos) išmoka ir išmoka vaikui (5 pav.).

⁶⁶ Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo 6, 8, 12, 13, 20 straipsnių pakeitimo ir 22 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto aiškinamasis raštas, prieiga per internetą http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=333156 [Žiūrėta 2010-03-23].

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-10-10 nutarimu Nr. 978 patvirtinta Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika, 19, 27.1 p.

5 pav. Socialinė parama globojamam vaikui pagal Išmokų vaikams įstatymą

	2008 m.	2009 m.	2010 m.
INSTITUCIJOJE	Globos (rūpybos) išmoka 520 Lt	Globos (rūpybos) išmoka – 520 Lt;	Globos (rūpybos) išmoka – 520 Lt
ŠEIMOJE		Išmoka vaikui: iki 3 m. – 97,5 Lt; nuo 3 m. – 52 Lt	Globos (rūpybos) išmoka – 520 Lt; Išmoka vaikui (jei asmens (šeimos) pajamos mažesnės nei 1,5 VRP): iki 2 metų – 97,5 Lt; 2–7 metų – 52 Lt; nuo 7 metų, jei šeimoje 3 ir daugiau vaikų – 52 Lt
ŠEIMYNOJE		Globos (rūpybos) išmoka – 1040 Lt; Išmoka vaikui: iki 3 m. – 97,5 Lt; nuo 3 m. – 52 Lt	Globos (rūpybos) išmoka – 1040 Lt

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Teisės aktais neužtikrinama vienoda socialinė parama globojamiems vaikams, nes:

- globojamiems vaikams skiriama skirtingo dydžio globos (rūpybos) išmoka, atsižvelgiant į tai, ar jie yra glojami institucijoje, šeimoje, ar šeimynoje;
- nuo 2010-01-01 vaikui, globojamam šeimoje, mokama vaiko išmoka ir globos (rūpybos) išmoka, o šeimynoje ar institucijoje globojamam vaikui – tik globos (rūpybos) išmoka.

Laidojimo pašalpos

Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis⁶⁸, 2008 m. šalyje mirė 43 832, 2009 m. – 42 032 asmenys.

Laidojimo pašalpų skyrimą reglamentuoja įstatymas „Dėl paramos mirties atveju“⁶⁹. Laidojimo pašalpa yra 8 BSI dydžio (1040 Lt), kuri mokama iš specialiosios tikslinės dotacijos lėšų, numatytų savivaldybių biudžetams. Pagal įstatymą „Dėl paramos mirties atveju“ laidojimo pašalpa skiriama už kiekvieną mirusį asmenį. Informacija apie laidojimo pašalpų gavėjų skaičių ir šioms pašalpoms panaudotas lėšas 2008–2010 m. pateikta 9 lentelėje.

9 lentelė. Laidojimo pašalpų gavėjų skaičius ir panaudotos lėšos 2008–2010 m.

Socialinės paramos pavadinimas	Gavėjų skaičius, asm.			Faktinės išlaidos, tūkst. Lt		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Laidojimo pašalpa	43 605	41 671	41 715	45 167,5	43 340,4	43 381,1

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Valstybės kontrolė 2009 m. atliko auditą „Valstybinio socialinio draudimo sistema“⁷⁰. Nustatyta, kad, mirus pensininkui, pensija iš VSDF lėšų išmokama jį palaidojusiems asmenims už

⁶⁸ Prieiga per internetą <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1680> [Žiūrėta 2010-05-18].

⁶⁹ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl paramos mirties atveju“, 1993-12-23 Nr. I-348 (su vėlesniais pakeitimais).

⁷⁰ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita „Valstybinio socialinio draudimo sistema“, 2009-12-18 Nr. VA-P-10-2-23, 17–24 psl.

mirties mėnesį, jeigu ji dar nebuvo išmokėta, ir dar paskirtos pensijos už du mėnesius (nuo 2010-01-01 už vieną mėnesį) dydžio suma⁷¹. Šios išmokos paskirtis įstatyme neapibrėžta. Valstybinio socialinio draudimo sistemos audito ataskaitoje šios išmokos vadinamos laidojimo pašalpomis. Iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų 2008 metais išmokėtos 43 027 laidojimo pašalpos, kurioms panaudota 53 457,3 tūkst. Lt; 2009 metais – 42 743, kurioms panaudota 56 378,9 tūkst. Lt. Minėtoje ataskaitoje teigiama, kad „laidojimo pašalpos skyrimas ir mokėjimas iš valstybinio socialinio draudimo lėšų netikslingas, nes laidojimo pašalpa nėra kompensuojamos prarastos darbo pajamos; laidojimo pašalpa, kaip parama asmeniui mirus, yra užtikrinama kitu įstatymu ir mokama iš valstybės biudžeto lėšų“.

Be įstatyme „Dėl paramos mirties atveju“ mokamų laidojimo pašalpų, asmens mirties atveju jį laidojusiems asmenims iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų socialinei apsaugai, dar yra mokamos paskirtos pensijos ar kitos socialinės išmokos dydžio išmokos pagal kitus teisės aktus (5 priedas). Jeigu mirusiajam buvo mokamos kelios išmokos (pensijos ar kitos socialinės išmokos), jį laidojančiam asmeniui mokama tą mėnesį mirusiajam visų priklausančių išmokų suma.

Pavyzdys

VSDFV duomenimis, 2010 m. liepos mėnesį buvo 6 048 asmenys, kurie gavo po 4 pensijas, administruojamas VSDFV, iš jų 5 082 asmenys gavo senatvės pensiją ir našlių pensiją iš VSDF biudžeto lėšų, nukentėjusių asmenų valstybinę pensiją ir nukentėjusių asmenų valstybinę našlių/našlaičių pensiją – iš valstybės biudžeto (VB) lėšų.

Mirus tokiam asmeniui, jį laidojusiems asmenims bus išmokėta visų mirusio asmens gautų pensijų suma ir išmoka pagal įstatymą „Dėl paramos mirties atveju“.

Išmoka asmenį laidojusiems asmenims, Lt	2009	2010
	Už mirties mėnesį, jei dar nebuvo išmokėta, ir dar už du mėnesius*	Už mirties mėnesį, jei dar nebuvo išmokėta, ir dar už vieną mėnesį**
Senatvės pensija (VSDF)	811,12*3=2433,36	745,93*2=1491,86
Našlių pensija (VSDF)	77,60*3=232,80	72,43*2=144,86
Nukentėjusių asmenų (VB)	205*3=615	179,39*2=358,78
Nukentėjusių asmenų našlių ir našlaičių (VB)	81,75*3=245,25	72,34*2=144,68
Pagal įstatymą „Dėl paramos mirties atveju“ (VB)	1040	1040
IŠ VISO	4 566,41	3180,18

* Skaičiuota pagal 2009 m. vidutinius dydžius;

** Skaičiuota pagal 2010 m. I–III ketv. vidutinius dydžius (VSDFV informacija).

2.4. Ar socialinė parama nemažina paskatų dirbti?

Socialinės paramos koncepcijoje teigiama, kad „socialinė parama negali užtikrinti ilgalaikio ekonominio ir socialinio saugumo, ji tik padeda žmogui išgyventi ekstremaliomis sąlygomis. Socialinė parama turi būti tokia, kad asmuo (šeima) norėtų dirbti bei taupyti“⁷².

Socialinės pašalpos dydžiai priklauso nuo šeimos sudėties ir kitų sąlygų. Socialinės pašalpos gavėjai pagal šeimos sudėtį audituojamu laikotarpiu keitėsi. 2010 m. II ketv. socialines pašalpas

⁷¹ Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas, 1994-07-18 Nr. I-549, 41 str. 5 d.

⁷² Socialinės paramos koncepcija, 2 p.

gaunančių šeimų, kurias sudaro du suaugusieji ir du vaikai, skaičius padidėjo daugiau nei du kartus, lyginant su 2008 m. IV ketv. (10 lentelė).

10 lentelė. Socialinės pašalpos gavėjai pagal šeimos sudėtį, proc.

Šeimos sudėtis	Socialinės pašalpos gavėjų dalis, proc.	
	2008 m. IV ketv.	2010 m. II ketv.
Vienas suaugęs be vaikų	12	18
Vienas suaugęs su vaikais (1, 2)	32	31
Vienas suaugęs su vaikais (3 ir daugiau)	18	6
Abu suaugę su vaikais (1, 2)	13	28
Abu suaugę su vaikais (3 ir daugiau)	23	14
Abu suaugę be vaikų	2	3
Iš viso	100	100

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Informacija apie tai, kiek socialinės paramos tenka šeimai, nerenkama, todėl nėra galimybės įvertinti, kiek vidutiniškai socialinės paramos tenka vienai šeimai Lietuvoje. Taikant teorinio modeliavimo metodą audito metu buvo apskaičiuoti socialinės pašalpos dydžiai skirtingoms šeimoms ar vieniems gyvenantiems asmenims, įvertinus jų gaunamas pajamas (11 lentelė). Skaičiuojant socialinės pašalpos dydį per mėn. buvo daroma prielaida, kad vienas gyvenantis asmuo ar tėvai yra darbingi darbingo amžiaus asmenys, vaikai – asmenys nuo 3 iki 18 m., asmens (šeimos) turto normatyvas neviršytas. Socialinės paramos išmokos apskaičiuotos pagal teisės aktus, galiojusius nuo 2009-03-01 iki 2009-12-31.

11 lentelė. Socialinės pašalpos dydis, Lt/mėn.

Šeimos sudėtis	Varianto Nr.	Sąlygos, į kurias atsižvelgta, skaičiuojant socialinę pašalpą asmenims (šeimoms)	Pajamos, nuo kurių apskaičiuota socialinė pašalpa		Socialinė pašalpa	Pajamos iš viso*
			DU	Lėšos vaikui išlaikyti		
1 asmuo	1	Dirba už MMA	654,50		0	654,5
	2	Nedirba	0		315,00	315
1 asmuo+2 vaikai	3	Dirba už MMA	699,50	2*195=390	0	1089,5
	4	Nedirba	0	2*195=390	555	945
2 darbingo amžiaus tėvai + 2 vaikai	5	Abu tėvai nedirba	0		1260,00	1260
	6	Abu dirba, priskaičiuota DU 2*MMA	1354		0	1354
	7	Vienas dirba, priskaičiuota DU – MMA	677,00		583	1260
	8	Abu dirba, priskaičiuota DU 2*1100 Lt	1840		0	1840
2 darbingo amžiaus tėvai +3 vaikai	9	Abu nedirba	0		1575	1575
	10	Abu tėvai dirba, priskaičiuota DU 2*MMA	1444		131	1575

* Įskaičiuojant DU, lėšas vaikui išlaikyti, socialinę pašalpą.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Socialinės pašalpos dydis mažinamas ta dalimi, kiek asmuo (šeima) turi pajamų – kai kuriais atvejais tai neskatina dirbti. Pavyzdžiui, 7 variante vienas šeimos narių dirbo, todėl socialinė pašalpa

šeimai mažesnė (socialinė pašalpa=(4 šeimos nariai x 315 Lt=1260 Lt) – DU 677 Lt=583 Lt) negu šeimai, kurioje nebuvo dirbančių asmenų, ir socialinė pašalpa sudarė 1 260 Lt (5 variantas).

Kai kurių šeimų pajamų iš darbo užmokesčio ir socialinės pašalpos palyginimas:

- 3 asmenų šeimos (vienas suaugęs ir du vaikai), kurioje suaugęs dirba ir gauna minimalią mėnesinę algą (3 variantas), pajamos yra 144,50 Lt didesnės negu tokios pat šeimos, kurioje nėra dirbančių asmenų (4 variantas);
- 4 asmenų šeimos, kurioje abu suaugę asmenys dirba ir gauna minimalią mėnesinę algą (6 variantas), darbo užmokestis (atskaičius mokesčius) yra tik 94 Lt didesnis negu socialinė pašalpa tokios pat sudėties šeimai, kurioje abu tėvai nedirba (5 variantas);
- 5 asmenų šeimos, kurioje abu suaugę asmenys dirba ir gauna minimalią mėnesinę algą (10 variantas), pajamos yra tokios pačios, kaip ir šeimos, kurioje abu tėvai nedirba ir gauna tik socialinę paramą (9 variantas).

Atkreipėme dėmesį, kad socialinės pašalpos dydis nediferencijuojamas pagal tai, kiek laiko nepasiturintis asmuo yra įsiregistravęs darbo biržoje. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2010-09-01 duomenimis, 8,7 proc. darbingo amžiaus darbingų socialinės pašalpos gavėjų ją gavo ilgiau nei 2 metus (12 lentelė).

12 lentelė. Socialinės pašalpos gavėjai (darbingo amžiaus darbingi asmenys) 2010-09-01 pagal socialinės pašalpos gavimo trukmę

Socialinės pašalpos gavimo trukmė	Asmenų skaičius, žm.	Santykis nuo bendros sumos, proc.
iki 1 metų	31 601	46,9
1–2 metai	29 862	44,3
3–5 metai	3 604	5,3
6–8 metai	1 705	2,5
9–10 metų	393	0,6
daugiau nei 10 metų	214	0,3
Iš viso	67 379	100

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Remdamiesi skaičiavimais, kokio dydžio socialinės pašalpos išmokėtos skirtingoms šeimoms (11 lentelė), auditoriai suskaičiavo ir kitą socialinę paramą, kurią gavo pasirinktos šeimos (neįskaičiuojant būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijų)⁷³.

13 lentelė. Socialinė parama, Lt/mėn.

Šeimos sudėtis	Varianto Nr.	Sąlygos	Pajamos *	SOCIALINĖ PARAMA					Iš viso pajamų
				Socialinė pašalpa	Vaiko išmoka **	Mokinių nemokamas maitinimas **	Mokinio reikmenims įsigyti**	Iš viso	
1 asmuo	1	Dirba už MMA	654,5	0	0	0	0	0	654,5
	2	Nedirba	0	315	0	0	0	315	315

⁷³ Pastebėjimas: skaičiuodami nemokamo maitinimo išlaidas Valstybės kontrolės auditoriai taikė galimą maksimalų šių išlaidų dydį – 187 Lt. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis (2011-01-24 raštas Nr. (15.5-41)SD-494), 2009 m. vieno mokinio nemokamam maitinimui per mėnesį vidutiniškai panaudota 118,58 Lt.

1 asmuo +2 vaikai	3	Dirba už MMA	1089,5	0	104	374	26	504	1593,5
	4	Nedirba	390	555	104	374	26	1059	1449
2 darbingo amžiaus tėvai + 2 vaikai	5	Abu nedirba	0	1260	104	374	26	1764	1764
	6	Abu dirba, priskaičiuota DU 2*MMA	1354	0	104	374	26	504	1858
	7	Vienas dirba, priskaičiuota DU – MMA	677	583	104	374	26	1087	1764
	8	Abu dirba, priskaičiuota DU 2*1100 Lt	1840	0	104	374	26	504	2344
2 darbingo amžiaus tėvai +3 vaikai	9	Abu nedirba	0	1575	292,5	561	39	2467,5	2467,5
	10	Abu dirba, priskaičiuota DU 2*MMA	1444	131	292,5	561	39	1023,5	2467,5

*Asmens (šeimos) pajamos (DU, lėšos vaikui išlaikyti), nuo kurių apskaičiuota socialinė pašalpa.

** Socialinė parama, neįskaičiuojama į asmens (šeimos) pajamas, skiriant socialinę pašalpą.

Pastaba. Socialinė parama nemokamam mokinių maitinimui 1 vaikui – 187 Lt/mėn. (maksimali suma); parama mokinio reikmenims 1 mokiniui metams 156 Lt arba 13 Lt/mėn.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Kaip matyti iš 13 lentelės, socialinės paramos šeimai dydžiai gali būti labai skirtingi.

Šeimoms sudaromos nevienodos sąlygos minimaliems poreikiams tenkinti, nes kai kurios socialinės paramos išmokos (pavyzdžiui, mokamos pagal Išmokų vaikams įstatymą, Socialinės paramos mokiniams įstatymą) neįskaičiuojamos į asmens (šeimos) pajamas, skiriant socialinę pašalpą, todėl socialinė parama šeimoms, kurios turi vaikų, yra didesnė negu šeimoms be vaikų. Pavyzdžiui, socialinė parama (neįskaičiuojamus kompensacijų) šeimose, kurios neturėjo jokių pajamų, vienam asmeniui vidutiniškai sudarė:

- 441 Lt šeimoje, kurią sudarė 4 asmenys (2 suaugusieji+2 vaikai),
- 493,5 Lt šeimoje, kurią sudarė 5 asmenys (2 suaugusieji+3 vaikai);
- 315 Lt šeimoje, kurioje nėra vaikų.

Socialinė pašalpa yra mažinama tokia pat dalimi, kokią sudaro asmens gaunamos pajamos. Asmuo gali būti finansiškai nesuinteresuotas dirbti tais atvejais, kai asmens (šeimos) pajamos iš darbo užmokesčio ir socialinės pašalpos yra tokios pačios ar nežymiai mažesnės, negu būtų pajamos tik iš socialinės pašalpos.

Teisės aktai sudaro prielaidas neribotą laiką mokėti nustatyto dydžio socialinę pašalpą nedirbančiam darbingam darbingo amžiaus asmeniui, nes socialinės pašalpos dydis nediferencijuojamas pagal tai, kiek laiko asmuo yra įsiregistravęs darbo biržoje ir gauna socialinę pašalpą.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

1. Socialinės paramos teisinis reglamentavimas nepakankamas: neapibrėžta socialinės paramos sistema, socialinių išmokų tikslinė paskirtis, teisės aktuose vartojamos skirtingos ir neapibrėžtos sąvokos, todėl sudaromos prielaidos skirtingai interpretuoti socialines išmokas, jas priskiriant ar nepriskiriant socialinei paramai (1 skyrius, 7–10 psl.).

2. Teisinis socialinės paramos reglamentavimas nesudaro prielaidų užtikrinti lėšų, reikalingų minimaliems poreikiams tenkinti asmenims (šeimoms), kurių pajamos dėl objektyvių priežasčių yra nepakankamos, kad jie (jos) galėtų pasirūpinti savimi: socialinės pašalpos dydis mažesnis negu apskaičiuotas dydis minimaliems poreikiams tenkinti, nustatyta minimali 6 mėn. įsiregistravimo darbo biržoje trukmė riboja galimybę gauti socialinę pašalpą ir būsto šildymo išlaidų, išlaidų šaltam vandeniui ir išlaidų karštam vandeniui kompensacijas (2.1 poskyris, 15–19 psl.).

3. Teisinis reglamentavimas nesudaro prielaidų valstybės biudžeto lėšas socialinei paramai naudoti efektyviau:

3.1. nėra socialinės apsaugos išmokų rodiklių ir socialinės paramos dydžių nustatymo metodikų, todėl nėra galimybės įvertinti, ar socialinės paramos dydžiai nustatyti pagrįstai (2.1 poskyris, 16–19 psl., 2.3 poskyris, 25–27 psl.).

3.2. socialinės pašalpos dydis priklauso nuo asmens (šeimoms) gautų pajamų. Socialinės pašalpos dydis mažinamas ta dalimi, kokią sudaro asmens (šeimoms) gautos pajamos, tačiau nėra aiškių kriterijų, kodėl vienos gautos pajamos įskaičiuojamos, o kitos – neįskaičiuojamos į asmens (šeimoms) pajamas (2.1 poskyris, 17–19 psl.).

3.3. Socialinė parama neskatina dirbti tais atvejais, kai asmens (šeimoms) gaunamų socialinės paramos išmokų (socialinės pašalpos, vaiko išmokos, socialinės paramos mokiniams) suma nežymiai mažesnė ar tokio paties dydžio kaip darbinės veiklos pajamos. Teisės aktuose nenumatyta galimybė socialinės pašalpos dydį diferencijuoti pagal tai, kiek laiko asmuo yra registruotas darbo biržoje (2.4 poskyris, 31–34 psl.).

4. Teisės aktai neužtikrina vienodos socialinės paramos, nes globojamiems vaikams skiriamos skirtingo dydžio globos rūpybos išmokos, kurios priklauso nuo to, ar vaikas globojamas šeimynoje, ar globos institucijoje, ar šeimoje. Vaikui, globojamam šeimoje, mokamos dvi išmokos pagal Išmokų vaikams įstatymą, o šeimynoje ar globos institucijoje globojamiems vaikams – tik globos (rūpybos) išmoka (2.3 poskyris, 27–29 psl.).

Rekomendacijos

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

1. Siekiant aiškesnio socialinės paramos teisinio reglamentavimo, aiškiai apibrėžti socialinės paramos sistemą, jos tikslą, vartojamas sąvokas, socialinės paramos rūšis, socialinės rizikos atvejus, kuriems esant gali būti skiriama socialinė parama, socialinės paramos išmokų tikslinę paskirtį (1 išvada).

2. Siekiant asmenims (šeimoms), kurių pajamos dėl objektyvių priežasčių yra nepakankamos, kad jie (jos) galėtų pasirūpinti savimi, užtikrinti lėšas, reikalingas minimaliems poreikiams tenkinti, pakeisti socialinės pašalpos skaičiavimo ir skyrimo tvarką:

2.1. patvirtinti asmens (šėimos) minimalių poreikių apskaičiavimo metodiką. Socialinės pašalpos dydį susieti su lėšų, būtinų minimaliems poreikiams tenkinti, dydžiu, kuris gali būti skirtingas tam tikroms gavėjų grupėms (neįgaliesiems, vaikams ir kt.) (2 išvada);

2.2. svarstyti galimybę panaikinti reikalavimą būti registruotam teritorinėje darbo biržoje ne trumpiau nei 6 mėn. (2 išvada).

3. Siekiant valstybės biudžeto lėšas socialinei paramai naudoti efektyviau:

3.1. parengti ir patvirtinti socialinės apsaugos išmokų rodiklių nustatymo metodikas (3.1 išvada);

3.2. tobulinti teisinį reglamentavimą, numatant, kad lėšos, turinčios tikslinę paskirtį, nesusietą su minimalių poreikių tenkinimu, nebūtų įskaitomos į asmens (šėimos) pajamas (3.2 išvada);

3.3. numatyti galimybę diferencijuoti socialinės pašalpos dydį atsižvelgiant į tai, kiek laiko darbingo amžiaus darbingas asmuo yra registruotas darbo biržoje ir gauna socialinę pašalpą (3.3 išvada).

4. Siekiant iš valstybės biudžeto lėšų užtikrinti vienodą socialinę paramą globojamiems vaikams, nustatyti tokias pačias socialines išmokas ir vienodą globos (rūpybos) išmokos dydį visiems globojamiems vaikams, nepriklausomai nuo to, kas vaiką globoja (4 išvada).

1-ojo audito departamento direktorius pavaduotoja

Raimonda Janonienė

Audito ataskaitos kopijos (po 1 egz.) pateiktos Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos „Socialinės paramos sistema“ 1 priedas

Priemonės, kurioms panaudotos lėšos priskiriamos valstybės funkcijai „Socialinė apsauga“

PRIEMONĖS, KURIOMS PANAUDOTOS LĖŠOS PRISKIRIAMOS VALSTYBĖS FUNKCIJAI „SOCIALINĖ APSAUGA“

ĮGYVENDINAMOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS

- Išmokos pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymą
- Parama pagal Socialinės paramos mokymus įstatymą
- Išmokos pagal Išmokų vaikams įstatymą
- Išmokos pagal Valstybinių šalpos išmokų įstatymą
- Išmokos pagal įstatymą „Dėl paramos mirties atveju“
- Pirmojo ir antrojo laipsnio VP
- Personalinės pensijos
- Nukentėjusių asmenų VP
- Mokslininkų VP
- Teisėjų VP
- Vienkartinės pašalpos ginkluoto pasipriešinimo dalyviams ir jų šeimoms
- Kompensacijos sovietinėje armijoje sužalotiems asmenims bei žuvusiųjų šeimoms
- Žalos atlyginimo mokėjimas, kai ši prievolė pereina valstybei
- Parama Nepriklausomybės gynėjams
- Transporto ir specialiųjų lengvųjų automobilių įsigijimo, jų techninio pritaikymo išlaidų kompensacija
- Parama neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose
- Profesinės reabilitacijos pašalpos
- Išmokos neįgaliesiems, auginantiems vaikus, komunalinėms paslaugos, elektros energijos ir telefono išlaidoms apmokėti ar kurui įsigyti
- Išmokos vaikui išlaikyti
- Teikti neįgaliesiems socialinės reabilitacijos paslaugas
- Aprūpinti neįgalius asmenis techninės pagalbos priemonėmis
- Plėtoti paslaugų ir veiklų neįgaliesiems prieinamumą, didinti jų savarankiškumą ir skatinti jų įsidarbinimo galimybes
- Gerinti informacinę aplinką neįgaliesiems
- Pritaikyti neįgaliesiems fizinių aplinką
- Nestacionarinių dienos socialinės priežiūros paslaugų vaikams ir šeimoms teikimas

VP – valstybinė pensija

ĮGYVENDINAMOS KITŲ INSTITUCIJŲ

- Organizuoti vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimą
- Remti socialines įmones
- Organizuoti ieškančių darbo asmenų profesinį mokymą
- Vykdyti socialinio dialogo Lietuvoje stiprinimo 2007–2011 metų programos įgyvendinimo priemones
- Įgyvendinti įmonių socialinę atsakomybę 2008 m. skatinančias priemones
- Socialinių darbuotojų atestavimas ir socialinį darbą dirbančiųjų mokymas
- Organizuoti ieškančių darbo asmenų konsultavimą ir motyvavimą
- Įgyvendinti Ekonominės migracijos reguliavimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2009 metų plano priemones
- Politinių kalinių ir tremtinių įsikūrimo pašalpa, persikėlimo išlaidų kompensacijos
- Teikti prieglobstį gavusiems užsieniečiams paramą integracijai
- Parama užsieniečiams
- Sudaryti sąlygas Europos socialinio fondo agentūros veiklai
- Remti psichologines pagalbas tarnybas, teikiančias geros kokybės psichologinės pagalbos telefonu paslaugas
- Remti socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros projektus
- Motinas, tėvus, auginančius namuose vaikus iki 3 m., ir neįgalių asmenų, kuriems nustatytas nuolatinės slaugos poreikis, slaugytojus drausti visai VSD pensijai ir nedarbo socialiniu draudimu, o dvasininkus – bazinei pensijai
- Valstybinės smurto prieš moteris mažinimo strategijos priemonės
- Remti valstybės institucijų ir nevalstybinių organizacijų projektus, skirtus socialinei paramai prekybos žmonėms aukoms
- Moksliniai tyrimai ir plėtra
- Kiti su socialine apsauga susiję reikalai
- Teisėjų VP
- Pareigūnų ir karių VP
- LR Prezidento renta
- Valstybinės signatarų rentos
- Rentos buvusiems sportininkams
- Artistų kompensacinės išmokos
- Kitos priemonės

Valstybinio audito ataskaitos
„Socialinės paramos sistema“
2 priedas

**Informacija apie nemokamo maitinimo bei socialinių pašalpų gavėjų
skaičių savivaldybėse, kurios 2010 m. neorganizavo nemokamų pusryčių**

Savivaldybės	Vidutinis nemokamą maitinimą gavusių mokinių skaičius per mėnesį, asm. sk.				Vidutinis socialinių pašalpų gavėjų skaičius per mėnesį, asm. sk.	
	2009		2010		2009	2010
	tik pietus	pusryčius ir pietus	tik pietus	pusryčius ir pietus		
Panevėžio m.	2117	2571	5054	0	2718	7450
Birštono m.	64	135	200	0	137	280
Druskininkų m.	450	614	1133	0	1007	1950
Neringos m.	27	18	48	0	15	30
Kauno r.	996	1825	2941	0	525	2410
Kelmės r.	704	1954	2671	0	1995	3672
Pagėgių r.	219	737	909	0	510	998
Radviliškio r.	921	1896	2923	0	1674	3578
Šalčininkų r.	566	2004	2626	0	1643	3768
Šilutės r.	1143	2123	3279	0	1557	3860
Tauragės r.	995	1686	2704	0	1533	3581
Vilkaviškio r.	912	2559	3386	0	1587	3636
Vilniaus r.	1533	2572	4274	0	1685	6310
Jurbarko r.	1546	720	2369	0	1421	2760
Kalvarijos r.	279	656	917	0	591	1290
Kazlų Rūdos r.	250	449	715	0	195	610
Kretingos r.	889	1461	2461	0	773	2530
Kupiškio r.	700	687	1415	0	732	1620
Švenčionių r.	566	994	1591	0	1037	2070

Valstybinio audito ataskaitos
„Socialinės paramos sistema“
3 priedas

**Valstybinės šalpos išmokų, išmokų pagal Išmokų vaikams įstatymą,
laidojimo pašalpos dydžiai**

Eil. Nr.	Socialinės paramos pavadinimas	Nustatytas išmokos dydis	Apskaičiuota išmokos dydis, Lt
1.	Šalpos išmokos		
1.1.	Šalpos pensijos iš jų:		
1.1.1.	Šalpos pensija neįgaliam vaikui iki 18 metų:		
1.1.1.1.	sunkaus neįgalumo (5 str. 1 p.)	2 VSDBP	720
1.1.1.2.	vidutinio neįgalumo (5 str. 1 p.)	1,5 VSDBP	540
1.1.1.3.	lengvo neįgalumo (5 str. 1 p.); vaikui invalidui be neįgalumo lygio paskirta iki 2004-04-01	1 VSDBP	360
1.1.2.	Šalpos pensija neįgaliajam (invalidui) pripažintam nuo 18 metų:		
1.1.2.1.	netekusiam 75–100 proc. darbingumo (I gr. invalidui) 5 str. 2, 5 p.	1; 2 VSDBP	360; 720
1.1.2.2.	netekusiam 60–70 proc. darbingumo (II gr. invalidui) 5 str. 2, 5 p.	0,9; 1,5 VSDBP	324; 540
1.1.2.3.	netekusiam 45–55 proc. darbingumo (III gr. invalidui) 5 str. 2 p.	0,75 VSDBP	270
1.1.2.4.	asmeniui sukakusiam senatvės pensijos amžių (5 str. 5 p.)	0,9 VSDBP	324
1.1.3.	Šalpos pensija asmeniui, slaugiusiam ne mažiau 15 metų namuose neįgalųjį (invalidą), kuriam nustatytas specialusis nuolatinės slaugos ar nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis (5 str. 3 p.):		
1.1.3.1.	neįgaliajam (invalidui), netekusiam 75–100 proc. darbingumo (I gr. invalidui)	1,5 VSDBP	540
1.1.3.2.	neįgaliajam (invalidui), netekusiam 60–70 proc. darbingumo (II gr. invalidui); sukakusiam senatvės pensijos amžių	1 VSDBP	360
1.1.4.	Šalpos pensija motinai, pagimdžiusiai ir išauginusiai iki 8 metų 5 ar daugiau vaikų (5 str. 4 p.):		
1.1.4.1.	neįgaliajai (invalidėi), netekusiai 75–100 proc. darbingumo (I gr. invalidėi)	1,5 VSDBP	540
1.1.4.2.	neįgaliajai (invalidėi), netekusiai 60–70 proc. darbingumo (II gr. invalidėi); sukakusiai senatvės pensijos amžių	1 VSDBP	360
1.1.5.	Šalpos pensijos (paskirtos iki 2004-04-01) vienam iš tėvų (įtėvių), globėjui ar rūpintojui už invalidų slaugą namuose (26 str.): už vaiko invalido slaugą; už I grupės invalido nuo vaikystės slaugą		Šalpos pensijos mokamos 2004 m. kovo mėn. VSDBP dydžio, vėliau nedidindamos
1.2.	Šalpos našlaičių pensijos		
1.2.1.	Šalpos našlaičių pensijos mirusiojo (arba paskelbto mirusiu) vaikams (įvaikiams): vaikui iki 18 metų (8 str. 1d. 1 p.); moksleiviui ar studentui nuo 18 iki 24 metų (8 str. 1d. 2 p.); neįgaliajam (invalidui) nuo 18 metų (8 str. 1d. 3 p.); sukakusiam senatvės pensijos amžių (20 str. 3 d. 1 p.)	0,5 VSDBP (180 Lt) – kiekvienam vaikui, jei 4 ar daugiau vaikų (įvaikių) – 1,5 VSDBP (540 Lt) visiems vaikams (įvaikiams) lygiomis dalimis.	
1.2.2.	Šalpos pensija maitintojo netekusiems vaikams (paskirta iki 2004-04-01): vaikui iki 18 metų; moksleiviui ar studentui iki nuo 18 iki 24 metų; neįgaliajam (invalidui) nuo 18 metų; sukakusiam senatvės pensijos amžių.	1 vaikui – 50 proc., jei daugiau vaikų 100 proc. (kiekvienam skiriama po lygiai) mirusiojo gautos ar priklausiusios gauti pensijos dydžio. Mirusio III gr. invalido vaikams nurodyti pensijų dydžiai buvo skaičiuojami nuo VSDBP dydžio.	
1.3.	Šalpos kompensacijos		
1.3.1.	Šalpos kompensacija tėvams (įtėviams) už vaikų invalidų ar I ir II grupės invalidų nuo vaikystės ar tapusių invalidais iki 18 metų slaugą namuose ne mažiau 10 metų iki 1995-01-01 (15 str. 1 p.); neįgaliajam, netekusiam 60-100 proc. darbingumo (invalidui) 16 str. 1 d.; asmenims, nesukakusiems		

	senatvės pensijos amžiaus ir nepripažintiems nedarbingais (invalidais) 16 str. 1 d.; sukakusiems senatvės pensijos amžių 16 str. 2 d.	1,5 VSDBP	540
1.3.2.	Šalpos kompensacija motinai, kuri iki 1995-01-01 pagimdė 5 ir daugiau vaikų ir išaugino juos iki 8 metų (15 str. 2 p.): neįgaliajai, netekusiai 60–100 proc. darbingumo (invalidėi) 16 str. 1 d.; motinai, nesukakusiai senatvės pensijos amžiaus ir nepripažintai nedarbinga (invalidė) 16 str. 1 d.; sukakusiai senatvės pensijos amžių 16 str. 2 d.	1,5 VSDBP	540
1.4.	Socialinės pensijos (paskirtos iki 1995-01-01)		
1.5.	Slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos, tikslinis priedas		
1.5.1	Slaugos išlaidų tikslinė kompensacija neįgaliajam, kuris yra slaugomas ir prižiūrimas namuose: sunkaus ir vidutinio neįgalumo vaikui iki 18 m. (11 str. 1 p.); neįgaliajam, netekusiam 60–100 proc. darbingumo (I–II grupės inv.) nuo 18 metų (11 str. 2–3 p.); sukakusiam senatvės pensijos amžių (11 str. 4 p.)	2,5 VSDBP	900
1.5.2.	Priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinė kompensacija neįgaliajam, kuris yra slaugomas ir prižiūrimas namuose:		
1.5.2.1.	sunkaus neįgalumo vaikui iki 18 metų (11 str. 1 p.); neįgaliajam, netekusiam 75–100 proc. darbingumo (I gr. invalidui) nuo 18 metų (11 str. 2 p.)	1 VSDBP	360
1.5.2.2.	vidutinio neįgalumo vaikui iki 18 metų (11 str. 1 p.); neįgaliajam, netekusiam 60–70 proc. darbingumo (II gr. invalidui) nuo 18 metų (11 str. 3 p.); sukakusiam senatvės pensijos amžių (11 str. 4 p.)	0,5 VSDBP	180
2.	Išmokos vaikams, iš jų:		
2.1.	Išmoka vaikui		
2.1.1.	Išmoka vaikui iki 2009-12-31		
2.1.1.1.	Iki 3 m., kai šeimoje 1 ar 2 vaikai	0,75 BSI	97,50
2.1.1.2.	3–18 m. (jei mokosi – iki 24 m), kai šeimoje 1 ar 2 vaikai* (nuo 2009-03-01 iki 2009-12-31 ši išmoka skiriama tik tada, kai pajamos 1 šeimos nariui yra mažesnės kaip 3 valstybės remiamų pajamų dydžiai)	0,4 BSI	52
2.1.1.3.	Iki 3 m., kai šeimoje 3 ir daugiau vaikų	1,1 BSI	143,0
2.1.1.4.	3–18 m. (jei mokosi – iki 24 m), kai šeimoje 3 ir daugiau vaikų	0,4 BSI; nuo 2008-08-01–0,75 BSI	52 97,50
2.1.1.5.	Globojamam iki 3 m	0,75 BSI	97,50
2.1.1.6.	Globojamam 3–18 m. (jei mokosi – iki 21 m.)	0,4 BSI	52
2.1.2.	Išmoka vaikui nuo 2010-01-01		
2.1.2.1.	Iki 2 m., jei tėvai negauna VSD motinystės (tėvystės) pašalpos ar ši pašalpa mažesnė nei 1,5 VRP	0,75	97,50
2.1.2.2.	2–7 m., jei pajamos 1 šeimos nariui mažesnės nei 1,5 VRP	0,4	52
2.1.2.3.	7–18 m. (jei mokosi – iki 24 m.), kai šeimoje 3 ar daugiau vaikų ir pajamos 1 šeimos nariui mažesnės nei 1,5 VRP	0,4	52
2.2.	Globos (rūpybos) išmoka:		
2.2.1.	kai globa institucijoje	4 BSI	520
2.2.2.	kai globa šeimoje	4 BSI	520
2.2.3.	kai globa šeimynoje	8 BSI	1040
2.3.	Vienkartinė išmoka vaikui	11 BSI	1430
2.4.	Vienkartinė išmoka nėščiai moteriai	2 BSI	260
2.5.	Vienkartinė išmoka įsikurti	75 BSI	9750
2.6.	Išmoka privalomosios tarnybos kario vaikui*	1,5 BSI	195
3.	Laidojimo pašalpa	8 BSI dydžio	1040

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Valstybinio audito ataskaitos
„Socialinės paramos sistema“
4 priedas

Galimos šalpos išmokos pagal asmenų kategorijas

Eil. Nr.	Šalpos išmokų gavėjai	Šalpos išmokos dydis, Lt				Bendra šalpos išmokų, suma, Lt
		Šalpos pensija ar šalpos kompensacija	Priežiūros (pagalbos) išlaidų TK vaikams*	Slaugos išlaidų TK**	Tikslinis priedas ***	
1.	Vaikai iki 18 m.					
1.1.	sunkaus neįgalumo lygio	720		900		1620
1.2.	sunkaus neįgalumo lygio	720	360			1080
1.3.	vidutinio neįgalumo lygio	540	180			720
1.4.	lengvo neįgalumo lygio	360				360
2.	Darbingo amžiaus asmenys iki 24 m.:					
2.1.	netekę 75–100 proc. darbingumo	720				720
		720	360			1080
		720		900		1620
2.2.	netekę 60–70 proc. darbingumo	540				540
		540	180			720
2.3.	netekę 45–55 proc. darbingumo	270				270
3.	Darbingo amžiaus asmenys po 24 m.:					
3.1.	netekę 75–100 proc. darbingumo	360				360
		360	360			720
3.2.	netekę 75–100 proc. darbingumo (neturintys stažo)	360		900		1260
3.3.	netekę 60–70 proc. darbingumo (neturintys stažo)	324				324
3.4.	netekę 60–70 proc. darbingumo	324	180			504
4.	Senatvės pensijos amžių sukakę asmenys:					
4.1.	turintys būtinaį stažą	831				831
		831	180			1011
		831		900		1731
		831		900	180	1911
4.2.	neturintys stažo	324				324
		324	180			504
		324		900		1224
4.3.	I gr. invalidai	857				1037
		857		900		1757
		857		900	180	1937
5.	Darbingo amžiaus ir senatvės pensijos amžių sukakę asmenys:					
5.1.	netekę 75–100 proc. darbingumo (I gr. inv.)	857				857
		857	360			1217
		857		900		1757
5.2.	netekę 60–70 proc. darbingumo (II gr. inv.)	719				719
		719	180			899
5.3.	netekę 45–55 proc. darbingumo (III gr. inv.)	347				347

* TK – tikslinė kompensacija; mokama asmenims, jei nustatytas nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis.

** Mokama, jei nustatytas slaugos poreikis. *** Mokama vietoj iki 2008-01-01 mokėto priedo iš VSD.

Šaltinis – Valstybės kontrolė, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Valstybinio audito ataskaitos
„Socialinės paramos sistema“
5 priedas

Teisės aktai, reglamentuojantys paramą mirties atveju

<p>Parama asmens mirties atveju iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų socialinei apsaugai</p> <p>Pagal Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymą⁷⁴ – šalpos pensijų, šalpos našlaičių pensijų, šalpos kompensacijų ir socialinių pensijų gavėjų mirties atvejais juos laidojusiems asmenims išmokama šalpos išmoka už tą mėnesį, kurį mirusiajam asmeniui mirties mėnesį priklausiusio atitinkamos pensijos ar šalpos kompensacijos dydžio dar vieno mėnesio suma. Laidojantiems asmenims taip pat išmokama negauta praėjusio mėnesio šalpos išmoka (22 str. 6 d.).</p> <p>Pagal Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymą⁷⁵ – pirmojo ir antrojo laipsnio valstybinės pensijos gavėjui mirus, išmokama jį palaidojusiems asmenims pensija už mirties mėnesį, jei ji nebuvo išmokėta ir dar paskirtos pensijos dydžio už vieną mėnesį suma (8 str. 3 d.). Nukentėjusių asmenų valstybinės pensijos gavėjui mirus, išmokama jį laidojusiems asmenims pensija už mirties mėnesį, jei ji dar nebuvo išmokėta ir dar paskirtos pensijos dydžio už vieną mėnesį suma (15 str. 6 d.).</p> <p>Pagal Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymą⁷⁶ – teisėjų valstybinės pensijos gavėjui mirus jį laidojusiems asmenims išmokama pensija už tą mėnesį, kurį pensijos gavėjas mirė, jei pensija dar nebuvo išmokėta (7 str. 5 d.).</p> <p>Pagal Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymą⁷⁷ – pensininkui mirus, pensija išmokama jį palaidojusiems asmenims už mirties mėnesį, jei ji dar nebuvo išmokėta ir dar paskirtos pensijos dydžio už du mėnesius suma. Nuo 2010-01-01 pensininkui mirus, pensija išmokama jį palaidojusiems asmenims už mirties mėnesį, jei ji dar nebuvo išmokėta ir dar paskirtos pensijos už vieną mėnesį dydžio suma (13 str. 4 d.).</p> <p>Parama asmens mirties atveju iš valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai skirtų lėšų</p> <p>Pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymą⁷⁸ – mirusio (išskyrus žuvusį atliekant tarnybines pareigas arba mirusį dėl priežasčių, susijusių su tarnybinių pareigų atlikimu), valstybės tarnautojo šeimos nariams išmokama 1 mėnesio jo gauto vidutinio darbo užmokesčio dydžio pašalpa. Šios pašalpos mokamos neatsižvelgiant į kitų įstatymų nustatytas ir išmokėtas išmokas ir pašalpas. Taip pat valstybės tarnautojams, kurių materialinė būklė sunki dėl šeimos narių mirties gali būti skiriama iki 5 MMA dydžio pašalpa.</p> <p>Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“⁷⁹ – biudžetinių įstaigų ir organizacijų vadovai gali skirti darbuotojams, kurių materialinė būklė sunki dėl šeimos narių (sutuoktinio, vaiko (įvaikio), motinos, tėvo (įmotės, įtėvio) mirties iki 5 minimaliųjų mėnesinių algų dydžio materialines pašalpas. Mirus darbuotojui, materialinė pašalpa išmokama jo šeimos nariams.</p> <p>Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl mokslo ir studijų institucijų vadovų, jų pavaduotojų, akademinį padalinių vadovų, jų pavaduotojų, mokslinių sekretorių, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų darbo apmokėjimo sąlygų aprašo patvirtinimo“⁸⁰ – mokslo ir studijų institucijos darbuotojui, kurio materialinė būklė sunki dėl šeimos nario (sutuoktinio, vaiko (įvaikio), motinos, tėvo (įmotės, įtėvio) mirties gali būti išmokama materialinė pašalpa. Ši pašalpa negali viršyti 5 minimaliųjų mėnesinių algų. Materialinė pašalpa dėl darbuotojo mirties gali būti išmokama jo šeimos nariams.</p>

Šaltinis – Valstybės kontrolė

⁷⁴ Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymas, 1994-11-29 Nr. I-675.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymas, 1994-12-22 Nr. I-730.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymas, 2002-07-02 Nr. IX-1011.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas, 1994-12-13 Nr. I-693.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, 1999-07-08 Nr. VIII-1316, 43 str. 4 ir 11 d.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993-07-08 nutarimas Nr. 511 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“, 10 p.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-04-04 nutarimas Nr. 337 „Dėl mokslo ir studijų institucijų vadovų, jų pavaduotojų, akademinį padalinių vadovų, jų pavaduotojų, mokslinių sekretorių, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų darbo apmokėjimo sąlygų aprašo patvirtinimo“, 20 p.

Valstybinio audito ataskaitos
„Socialinės paramos sistema“
6 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1	2	3	4	5
1.	Siekiant aiškesnio socialinės paramos teisinio reglamentavimo, aiškiai apibrėžti socialinės paramos sistemą, jos tikslą, vartojamas sąvokas, socialinės rizikos atvejus, kuriems esant gali būti skiriama socialinė parama, socialinės paramos rūšis, socialinės paramos išmokų tikslinę paskirtį	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Atlikti Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymo teisinio reguliavimo stebėseną. Pateikti LR Teisingumo ministerijai išvadą dėl teisinio reguliavimo pakankamumo ir efektyvumo. Atsižvelgiant į tai, bus apsispręsta dėl socialinės paramos sistemos, jos tikslo, sąvokų, rūšių, rizikos atvejų, išmokų tikslinės paskirties teisinio reglamentavimo.	2011 m. IV ketv.
2. Siekiant asmenims (šeimoms), kurių pajamos dėl objektyvių priežasčių yra nepakankamos, kad jie (jos) galėtų pasirūpinti savimi, užtikrinti lėšas, reikalingas minimaliems poreikiams tenkinti, pakeisti socialinės pašalpos skaičiavimo ir skyrimo tvarką:				
2.1.	patvirtinti asmens (šeimoms) minimalių poreikių apskaičiavimo metodiką. Socialinės pašalpos dydį susieti su lėšų, būtinų minimaliems poreikiams tenkinti, dydžiu, kuris gali būti skirtingas tam tikroms gavėjų grupėms (neįgaliesiems, vaikams ir kt.)	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengti ir LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtinti asmens (šeimoms) minimalių poreikių apskaičiavimo metodiką.	2012 m. IV ketv.
2.2.	svarstyti galimybę panaikinti reikalavimą būti registruotam teritorinėje darbo biržoje ne trumpiau nei 6 mėn.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengti Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymo ir lydimųjų teisės aktų projektų paketą, numatant, kad skiriant piniginę socialinę paramą, nebūtų taikomas reikalavimas registruotis teritorinėje darbo biržoje ne trumpiau kaip 6 mėnesius iš eilės.	2011 m. IV ketv.
3. Siekiant valstybės biudžeto lėšas socialinei paramai naudoti efektyviau:				
3.1.	parengti ir patvirtinti socialinės apsaugos išmokų rodiklių nustatymo metodikas.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengti ir patvirtinti socialinės apsaugos išmokų rodiklių: bazinės socialinės išmokos (BSI) ir valstybės remiamų pajamų (VRP) nustatymo metodikas	2013 m. I ketv.

3.2.	tobulinti teisinį reglamentavimą, numatant, kad lėšos, turinčios tikslinę paskirtį, nesusietą su minimalių poreikių tenkinimu, nebūtų įskaitomos į asmens (šeimos) pajamas.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymo ir lydimųjų teisės aktų projektų paketą, patikslinant, kad lėšos, turinčios tikslinę paskirtį, nesusietą su minimalių poreikių tenkinimu, nebūtų įskaitomos į asmens šeimos pajamas.	2011 m. IV ketv.
3.3.	numatyti galimybę diferencijuoti socialinės pašalpos dydį atsižvelgiant į tai, kiek laiko darbingo amžiaus darbingas asmuo yra registruotas darbo biržoje ir gauna socialinę pašalpą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, numatant piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams teikimą perduoti savivaldybėms, ir numatant galimybę savivaldybės tarybos nustatyta tvarka diferencijuoti socialinės pašalpos dydį.	2012 m. IV ketv.
4.	Siekiant iš valstybės biudžeto lėšų užtikrinti vienodą socialinę paramą globojamiems vaikams, nustatyti tokias pačias socialines išmokas bei vienodą globos (rūpybos) išmokos dydį visiems globojamiems vaikams, nepriklausomai nuo to, kas vaiką globoja.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Atlikti LR Išmokų vaikams įstatymo teisinio reguliavimo stebėseną. Pateikti LR Teisingumo ministerijai išvadą dėl teisinio reguliavimo pakankamumo ir efektyvumo.	2011m. IV ketv.
<p>Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:</p> <p>Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Šeimos gerovės departamento Piniginės paramos skyriaus vedėja Svetlana Kulpina</p> <p>Tel. 8 (5) 2 664 264</p>				